

ΟΙ ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΠΟΙΗΤΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΣΧΟΛΗ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Πρὸ τεσσάρων ἐτῶν, ἐνῶ ὁ ρωσσικὸς στρατὸς ἐβάδιζε πρὸς τὸν Αἰμόν, ἡ δ' Ἑλλάς ἐφλέγετο ὑπὸ τοῦ πατριωτικοῦ πόθου νὰ ἀναμιχθῇ εἰς τὴν μάχην, ἐνῶ ἡ νεολαία παρεσκευάζετο πρὸς πόλεμον, αἱ δ' Ἑλληνίδες κατεσκευάζον μοτόν, ἡ ἀθηναϊκὴ κοινωνία πυρρύνουσα ἐν τῇ προσδοκίᾳ σπουδαίων περιπετειῶν ἀφ' ὧν ἐξήρτητο τὸ μέλλον τῆς πατρίδος, ἀνεκουφίζετο παρακολουθοῦσα τὰς φάσεις φιλολογικοῦ ἀγῶνος, οὗτινος οἱ τε ἀγωνισταὶ καὶ οἱ κριταὶ συνωθοῦντο ἐν ταῖς αἰθούσαις τοῦ φιλολογικοῦ συλλόγου εἰς Πανασσός.

ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ συλλόγου τούτου ἐγένετο δραματικὸς διαγωνισμός. Οἱ διαγωνισθέντες ἦσαν πολλοί·—περὶ τοὺς δώδεκα.—Ἐν τούτοις οὐδὲν ἐκ τῶν ὑποβληθέντων εἰς τὴν κρίσιν τῆς ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς ἔργων ἐκρίθη ἄξιον τοῦ ποιητικοῦ ἔθλου.

Ὁ εἰσηγητὴς κ. Ροῖδης, συγγραφεὺς εὐρυέστκτος, κριτικὸς ὀξύνους καὶ πεπαιδευμένος, συνεπέρανε μᾶλλον ἐσπευτμένως, ὥς ἐκ τῆς ἐλλείψεως δεδομένων, ὅτι «ἡ παρούσα ἐποχὴ εἶναι ποιητικῶς στεῖρα». Κατὰ τὸν κ. Ροῖδην, αὐδαίς ποιητῆς δύναται νὰ γεννηθῇ ἐκτὸς ποιᾶς τινος ποιητικῆς ἀτμοσφαίρας, ἐν δὲ τῇ ἐκθέσει αὐτοῦ ἰσχυρίζετο ὅτι τοιαύτη ἀτμοσφαῖρα δὲν ὑπάρχει σήμερον ἐν Ἑλλάδι·—ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀποκτήσαντες ἀπαξ τὴν ἀνεξαρτησίαν, ἡσχολήθησαν ἀποκλειστικῶς εἰς τὸ νὰ καταστήσωσιν αὐτὴν κασποφόρον, ὅτι αἱ ὕλικαὶ φροντίδες παρεμποδίζουσι τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἰδανικοῦ.

Ἐάν τὸ διάγραμμα τοῦ βιβλίου ἡμῶν τὸ ἐπέτρεπεν, ἐνδιαφέρουσα ἦθελεν εἶσθαι ἡ ἀνέλιξις τοῦ θέματος τοῦ εἰσηγητοῦ καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς φάσεις· ἀλλ' ἀναγκαζόμενοι ἀκροθιγῶς πῶς νὰ δικλάδωμεν περὶ αὐτοῦ, ἀρκούμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι, ἐάν πράγματι ἡ Ἑλλάς διέρχεται περίοδον μὴ ποιητικὴν, οὐχ ἦτον, τὸ πνεῦμα τῆς σατύρας ἐκ τούτου δὲν ἐξέκλινε· ἀπόδειξις αὕτη ἡ ἐκθεσις τοῦ κ. Ροῖδου.

Ὁ κ. Ἀγγελος Βλάχος, εἰς τῶν γονιμωτέρων συγγραφέων τῶν Ἀθηνῶν, πεζογράφος ἅμα καὶ ποιητῆς, ἀνταπαντῶν εἰς τὸν κ. Ροῖδην δι' ἰδίᾳ μελέτης ἐπὶ τοῦ ποιητοῦ Ζαλακώττα, ἀπέδειξε δι' ἐνὸς παραδείγματος ὅτι ἡ πηγὴ τῆς ποιήσεως δὲν ἐστείρευσε παντάπασιν ἐν Ἑλλάδι.

Ὁ κ. Ροῖδης τὸν ἀντέκρουσε ἐν δυοὶ διαλέξεσι· ἐν τῇ μὲν ἐπανέλαβε τὸ θέμα αὐτοῦ καὶ ὑπεστήριξεν ἐκ νέου ὅτι αἱ σημεριναὶ περιστάσεις

δὲν εἶναι εὐνοϊκαὶ πρὸς τὴν ποίησιν, ἐπικαλούμενος πρὸς τοῦτο διὰ σει-
ρᾶς μαρτυριῶν τὸν Ἀριστοτέλην, τὸν Ἑγελ, τὸν Σέλιγγ καὶ τὸν Κάρο-
λον Λεβέκ· ἐν τῇ ἐτέρᾳ διαλέξει ἐξήτασεν, ἄνευ ἐνθουσιασμοῦ, τὰ ποιη-
τικὰ ἔργα τῆς συγχρόνου Ἑλλάδος.

Αἱ διαλέξεις αὗται ἐξήγειραν καταιγίδα ποιητικῶν διαμαρτυρήσεων.
Ὁ κ. Βλάχος ὑπερησπίσθη καὶ πάλιν τὸ θέμα αὐτοῦ· ἀλλ' ὁ κ. Ροί-
δης ἐμμένων ἐν τῇ πάλῃ κατίσχυσε τῶν ἀντιπάλων του καθὼς λαλήσας
τελευτᾷ.

Ἡ κριτικὴ εἶναι πάντοτε ὠφέλιμος, ἀκόμη καὶ ὅτε ἐξάπτεται καθ' ὅσον
παρέχει ἀφορμὴν πρὸς ἐμβριθεῖς συζητήσεις. Οἱ Ἀθηναῖοι δὲν εἶχον παρα-
σταθῇ εἰς παρομοίαν σύγκρουσιν ἐπιχειρημάτων ὑπὲρ ἢ κατὰ φιλολογικῆς
τινὸς γνώμης, ἀφ' ἧς ἐποχῆς ὁ γέρον Ἀσώπιος ἀντεπεξήρχετο κατὰ τοῦ
Παναγιώτου Σούτσου, καταπολεμῶν τό τε σύστημα καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

Ἀλλ' ἡ κατὰ δίκην τῆς σημερινῆς ποιήσεως ἦτο ἄρα δικαία ἔντα ἡ δρι-
στικὴ; Ὁ κ. Βλάχος καλῶς ἐμπνευσθεὶς, ὅτε ἐπεκάλειτο ὡς παράδειγμα
τῆς ποιητικῆς ἐν Ἑλλάδι ζωτικότητος τὸν Ζακκωστόν, ἐπκνέφερον εἰς
νέαν συζήτησιν τὸ θέμα.

Βεβχίως δὲν δυνάμεθα νὰ διαφιλονεικήσωμεν τὴν γνώμην τοῦ Ἀσω-
πίου, καὶ μετ' αὐτὴν τὴν τοῦ κ. Ροίδου, ὅτι ἐπὶ ἐν τέταρτον τοῦ αἰῶ-
νος, ἡ ποίησις διῆλθε κρίσιμον περίοδον ἐν Ἀθήναις· ὅτι ὑποταχθεῖσα
εἰς αὐστηρὰν κηδεμονίαν, ἐδέξασε νὰ παλίσῃ ὅπως χειραφετουμένη ἐπαν-
εὔρῃ τὴν ὁδὸν τῆς. Νομίζομεν ὅτι τοῦτο γίνεται σήμερον.

Ἡ Ἑλλὰς βυθίζουσα πρὸς τὴν ἀναγέννησίν της διῆλθε διὰ δοκιμα-
σιῶν μεταβολτικῆς περιόδου. Ἐν τῇ πορείᾳ ταύτῃ προέβαινε ἐξ ἀνάγκης
ἀμφιταλάντευομένη καὶ ὅλα καὶ εἰς αὐτὴν ἔτι τὴν φιλολογίαν καὶ τὴν
ποίησιν. Ἀλλὰ τοσαύτας ἐνίκησε δυσχερείας, ὥστε δὲν ἐπιτρέπεται ν'
ἀμφιβόλη τις περὶ τῆς τελείας ἀπελευθερώσεώς της. Ὡς πρὸς τὰ γράμ-
ματα τοῦλάχιστον τὰ σημεῖα εἶναι καταφανῆ, καὶ ἡ χειραφέτησις τῆς
ποιήσεως ἤρξεντο ἤδη ἐν Ἀθήναις. Θραύουσιν τὰ δεσμὰ δι' ὧν ἤθελον
ἀνεπιστρεπτὶ νὰ δεσμεύσωσιν αὐτήν, ἀναλαμβάνει τὴν ἐλευθέραν αὐτῆς
πτῆσιν.

Ἄλλως δέ, αὐτὸς ὁ κ. Ροίδης φαίνεται ψέγων τὴν σχολὴν μόνην τῶν
Ἀθηνῶν, διότι ἐξείρων τὴν ἀξίαν τῶν ποιητῶν, οἵτινες ἐδόξασαν τὴν
Ἑλλάδα κατὰ τὸ πρῶτον τέταρτον τοῦ αἰῶνος τούτου, ἀναγνωρίζει ἐκ-
θύμως τὴν ποιητικὴν δεινότητά τοῦ Βαλαωρίτου, ὅστις ἀνήκει εἰς ἐτέ-
ραν σχολήν, καθὼς καὶ τὰ προσόντα τοῦ Ἀχιλλέως Παράσχου, ὅστις,
καθ' ἡμᾶς, ἐκπροσωπεῖ τὴν ποιητικὴν χειραφέτησιν, περὶ ἧς ἐγένετο ἡδὴ
λόγος.

Διατί νὰ μὴ τὸ ὁμολογήσωμεν; Ἀρχόμεθα τῆς περιόδου ταύτης τῶν
μελετῶν ἡμῶν, οὐχὶ ἄνευ τινὸς ἐνδοιασμοῦ. Ἐφθασεν ἡ στιγμή ὅπως ἐξ-

ερχόμενοι τῆς ἱστορίας εἰσδύσωμεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ πικρόντος. Ἐκεῖνο τὸ ὅποσον πρὸ πάντων φωτίζει τὸν ἀνκλαμδόνοντα τὸ τοιοῦτον τοῦ κριτικοῦ ἔργον εἶναι ἡ πληθὺς τῆς ἐνώπιόν του συσσωρευμένης ὕλης. Ἐὰν ἐμφορῇται ὡς ἡμεῖς τῆς ἐπιθυμίας τοῦ ν' ἀποδώσῃ εἰς πάντας δικαιουσίνην, στενοχωρεῖται προβλέπων ὅτι ἐξ ἀνάγκης θὰ περιορίσῃ τὴν ἐκλογὴν του, ὅτι κινδυνεύει σπεύδων νὰ παραγνωρίσῃ ἔργον ὑπέρτερον ἢ τῶς ἄλλου ἢ ν' ἀποσιωπήτῃ ἕτερον ἄξιον ἐπαίνου.

Ὅπως παράσχωμεν ἰδέαν τῆς πληθύος τῆς πρὸς μελέτην ὕλης, ἀρκεῖ νὰ εἴπωμεν ὅτι εἰς ἀνθολογίαν δημοσιευθεῖσαν πρὸ τινος ἐν Ἀθήναις ὑπὸ τοῦ κ. Μικταράγκα, ποιητοῦ καὶ αὐτοῦ, ὁ πῖναξ τῶν ζώντων ποιητῶν περιλαμβάνει τεσσαράκοντα ὀκτὼ ὀνόματα, ὁ δ' ἐκδότης ὑπόσχεται καὶ δεύτερον τεῦχος περιλαμβάνον ἀποσπάσματα ποιήσεων, τῶν ὁποίων οἱ συγγραφεῖς δὲν περιελήφθησαν ἐν τῷ πρώτῳ. Καὶ ὅμως πόσοι ἐκ τῶν μὴ περιληφθέντων ἐν τῇ ἀνθολογίᾳ ταύτῃ θεωροῦσιν ἑαυτοὺς ἀδικηθέντας! Εἶναι ἀληθές ὅτι, ἐκ τῶν μὴ παραλειπομένων πολλοὶ ἀντιπροσωπεύουσιν ἄλλας σχολάς, οἱ πλεῖστοι ὅμως ἀνήκουσιν εἰς τὴν σχολὴν τῶν Ἀθηνῶν, τουτέστιν εἰς τὴν τῶν γραφόντων τὴν καθυκρούσαν.

Δὲν εἶναι δὲ μόνον ἡ ποσότης τῶν ποιητῶν ἐκπληκτικὴ, ἀλλὰ καὶ ἡ γονιμότης τινῶν ἐξ αὐτῶν. Ὡς ἐν παραδείγματι ἀναφέρομεν, ὅτι ὁ κ. Σοφοκλῆς Κερύδης ἐδημοσίευσεν διαφόρους συλλογὰς λυρικῶν ποιήσεων, κωμωδιῶν κ.τ.λ., καὶ ὅτι εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν τόμων τούτων τῶν διαδεχομένων ἀλλήλους ἀνευ διακοπῆς, ἐπιπροσθέτει καὶ τὰς πολυαρίθμους σατύρας τὰς περιλαμβανόμενας εἰς τὰς σκαυρικὰς ἐφημερίδας, ὧν ὑπῆρξε συντάκτης. Ἄλλος ποιητής, ὁ κ. Συνοδινός, ἐξέδωκεν, (ἐὰν δὲν ὑστεροῦμεν ἤδη), τὸν ἐνδέκατον τόμον τῶν λυρικῶν αὐτοῦ ποιήσεων. Τρίτος, ὁ γυμνασιάρχης κ. Ἀντωνιάδης, δημοσιεύει μεθ' ὑπερφυοῦς εὐχερείας ποιήματα, ὅτε μὲν δραματικά, ὅτε δ' ἐποποιήεις, ἐν οἷς οἱ στίχοι ρέουσιν κατὰ χιλιάδας, καὶ ἐξ ὧν τὰ πλεῖστα ἔχουσι τὴν τύχην νὰ βραβεύωνται ὑπὸ τοῦ Πανεπιστημίου. Ὁ κ. Βλάχος τέλος, οὗτινος ἤδη ἐμνήσθημεν, ἀναγγέλλει ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου ἐνὸς ἐκ τῶν νεωτάτων βιβλίων αὐτοῦ, τριακοντα δύο τόμους, ὧν τὸ ἥμισυ ἔργα ποιητικά, ἐν οἷς ὀφείλομεν νὰ σημειώσωμεν ἀξιόλογον μετὰφρασιν τῶν *Ποιητικῶν Μελετῶν* τοῦ Λαμαρτίνου. Τὸ τριακοστὸν τοῦτο τρίτον βιβλίον τοῦ κ. Βλάχου εἶναι ἡ μετὰφρασις Νάθαν τοῦ σοφοῦ τοῦ Λέσιγκ, ἣτις ἐβραβεύθη ὡς κλύτως ὑπὸ τοῦ Πανεπιστημίου.

Εἶναι ἀληθές ὅτι ἂν τινες τῶν ποιητῶν πρέχωσι τοσαύτην θαψίλειαν ποιήσεων, ὑπάρχουσιν ἄλλοι τῶν ὁποίων τὸ ἔργον περιορίζεταί εἰς φυλλάδια. Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο διὰ τὸν κριτικὸν ἐὰν οἱ τοιοῦτοι ἦσαν οἱ πλείότεροι. Ὁ χρόνος θὰ ἐκτελέσῃ τὸ ἔργον του. Ἐκ τῆς πληθύος τῶν στίχων τούτων θὰ ἐξαφανίσῃ πᾶν τὸ μὴ βιώσιμον. Ἀπὸ τοῦδε τὸ κοινόν,

τοῦ ὁποίου ἡ καλαισθησία ὁσημέραι ἀναπτύσσεται, λησμονεῖ πᾶν τὸ ἄξιον λήθης. Προσθετέον εἰς ταῦτα καὶ τὴν ἐπιρροὴν ἀμερολήπτου καὶ αὐστηρᾶς κριτικῆς, οἷον ὁ κ. Ροῖδης ἐνεκαίνισεν ἐκ νέου, καὶ ἥτις φωτίζει καὶ τὴν κοινὴν γνώμην περὶ τῶν ποιητῶν, φωτίζει καὶ τοὺς ποιητὰς περὶ ἑαυτῶν.

Ἐὰν ἡ κριτικὴ συνήθως εἶναι εὐκολωτέρα τῆς τέχνης, εἶναι ὁμῶς ἐνίοτε καὶ ἐπίσης δύσκολος. Οἱ ποιηταὶ τῶν Ἀθηνῶν θὰ μάθωσιν (ὅπερ εὐχόμεθα) νὰ περὶ γῶσιν ὀλιγώτερον, νὰ μὴ δημοσιεύωσι πᾶν ὅ,τι παράγουσι, καὶ νὰ προτιμῶσι μούσαν στεῖραν, παρὰ τὴν παράτολμον μούσαν τῆς μετριότητος. Μόνον εἰς ἓνα Ἀλφρέδον Μυσσὲ ἐπιτρέπεται ὅταν γράφῃ περὶ τέκνου μονοφθάλμου καὶ ὕδου νὰ λέγῃ:

C'est déjà bien joli quand on en a fait un.

Δίκαιον εἶναι νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἡ εὐθύνη τῆς ἐν Ἀθήναις ποιητικῆς διαφιλίας, δὲν ἐπιβαρύνει μόνους τοὺς ποιητὰς. τὸ στιχουργεῖν εἶναι σχεδὸν ἔμφυτον τοῖς Ἕλλησι. Γνωστὸν εἶναι τὰ μοιρολόγια, ἅτινα αἱ γυναῖκες αὐτοσχεδιάζουσι θρηνοῦσαι τοὺς νεκρούς. Οὕτως αἱ νεάνιδες, ἐν πολλὰς νήσοις, παίζουσι ἀνταλλάσσουσιν αὐτοσχεδίους στίχους. Ἀλλαχοῦ δὲ συναντώμενοι ἐκτοξεύουσι κατ' ἀλλήλων ἐμμέτρους ἀστεϊσμούς. Τὸ τοιοῦτον εἶναι ἔμφυτον εἰς τὴν φυλὴν ταύτην· ἔγκειται εἰς τὰς ἑξεῖς αὐτῆς· ἡ δ' ἑλληνικὴ ἀτμοσφαιρὰ διατελεῖ αἰετὶ ποιητικὴ καὶ μεθ' ὅλας τὰς ἐκθέσεις, τὰς διαλέξεις καὶ τὰς ιδέας τοῦ κ. Ροῖδου.

Οὕτως ἐμορφώθη ἡ ὥραία δημώδης ποίησις, ἥτις ἐδοξάσθη, πέπρωται δὲ καὶ αὖθις νὰ ἐμπνεύσῃ τὴν ἀληθῶς ἐθνικὴν ποίησιν τῆς Ἑλλάδος.

Πρὸς τοῦτο ἔδει νὰ δοθῇ μόνον καλὴ διεύθυνσις εἰς τὴν ἐθνικὴν ιδιοφυίαν, χαλιναγωγαυμένης αὐτῆς, ἀλλὰ συνέβη τὸ ἐναντίον. Βιάζοντες τὴν περὶ αὐτὴν, δὲν ἐρριφοκινδύνευσαν ἄρα γε νὰ ἐξαντλήσωσι τὸν χυμόν;

Πρὸ τριάκοντα περίπου ἐτῶν, χάρις εἰς τὴν γενναίαν συνδρομὴν πλουσίων Ἑλλήνων, εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἐγκατεστημένων, τὸ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστήμιον ἔθηκε ποιητικὸν διαγωνισμόν. Ἀντί, ὡς ὤφειλε νὰ ὑποβάλῃ τοὺς διαγωνιζομένους εἰς ὀρισμένον ἀριθμὸν στίχων καὶ εἰς θέματα ἐκλεγόμενα ἐκ τῶν προτέρων, τοῦναντίον, θέλον νὰ ἐνθαρρύνῃ αὐτούς, τοῖς ἀφῆκε πλήρη ἐλευθερίαν ὡς πρὸς τὸ περὶ αὐτὴν θεσπισθέν θέμα, προσδιώρισε δὲ ὡς ἐλάχιστον ὅρον τὸν ἀριθμὸν πεντακοσίων στίχων, ἀριθμὸν ὅστις καὶ πάλιν δύναται νὰ φανῇ ὑπερβολικός. Ἀφῆκε δὲ τὸ στάδιον ἐλεύθερον ὡς πρὸς τὸν ἀνώτατον ὅρον. Ὁ μόνος ἐπιβληθεὶς περιορισμὸς ἀναμνηστικὸς τὴν ἀποκλειστικότητά τῶν Γάλλων κλασικῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς πρὸς τοὺς ρωμαντικούς· πάλιν αὐτῶν· ἀπέβλεπε τὴν γλῶσσαν. Τὰ ὑποβληθησόμενα εἰς τὸν διαγωνισμόν ποιήματα ἔδει νὰ ᾖσι γεγραμμένα εἰς καθαρῆς γλῶσσαν, πάντα δὲ τὰ εἰς τὴν δημώδη γεγραμμένα ἀπερρίπτοντο.

Ἄλλ' ὁμῶς ὁ ἀποκλεισμός οὗτος ἀπεφασίσθη μετὰ τὸν τρίτον ἢ τέταρτον διαγωνισμόν, ὅτε ἀπεδείχθη ὅτι τὰ πλεῖστα τῶν ἀποσταλέντων ποιημάτων ἦσαν γεγραμμένα εἰς τὴν χυδαίαν ἐκείνην γλῶσσαν, ἣν αἱ μουσικὴ ἀπέρριπτον ὡς ἀναξίαν ἐκυτῶν. Ἐχρειάσθησαν εἴκοσιν ἔτη πείρας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ὅπως παραιτηθῇ τῆς παρακλήσεως ταύτης. Ὅτε τῷ 1872 ἐτελοῦντο τὰ ἀποκαλυπτήρια τοῦ ἀνδριάντος τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου, τοῦ ὑποστάτου μαρτυρικῶν θάνατον ὑπὸ τῶν Τούρκων τῷ 1821, τὸ Πανεπιστήμιον θέλον νὰ πνευγυρίσῃ τὴν ἐθνικὴν ταύτην ἑορτὴν δι' ἐνὸς ὕμνου, ἀπετάθη εἰς τὸν Βαλαωρίτην, ὅστις ἔγραψεν εἰς δημώδη γλῶσσαν καὶ δὲν ἀνήκεν εἰς τὴν σχολὴν ἣν τὸ Πανεπιστήμιον μετὰ τοσούτων μόχθων ἠγωνίζετο νὰ μορφώσῃ.

Ὅπως δὴ ποτε ἄμα συστηθέντος διαγωνισμοῦ, ἡ νεολαία τῶν σχολείων καὶ τοῦ Πανεπιστημίου, δὲν ἠδύνατο νὰ μὴ ἀποδεχθῇ τὴν πρόκλησιν. Καὶ καθηγηταὶ ἀκόμη τοῦ Πανεπιστημίου δὲν ἐθεώρησαν ἀνάξιον ἐκυτῶν νὰ διαγωνισθῶσι πρὸς τοὺς μαθητάς των. Τινὲς ἐστιχοῦργησαν κατὰ τὸ προταχθὲν ὑπόδειγμα, καὶ ἤρξαντο τὸ ἔθλον.

Ἄλλως τε τὸ ἔθλον ἦτο ἐπιζήλον. Στέφανος δάφνης ἀπενέμετο δημοσίᾳ εἰς τὸν νικητὴν, ἐνώπιον ἐκλεκτῆς ἀσμεγύρεως, ἣτις δὲν ἦτο παντάπαστι φειδωλὴ εἰς τὰς ἀνευφημίαις της, ἡ δὲ τιμητικὴ αὕτη ἀμοιβὴ συνωδεύετο ὑφ' ἐτέρας, χρησιμωτέρας ἔσως ἐνίοτε, ἢται ὑπὸ χιλίων δραχμῶν. Ἐν Ἀθήναις, ὡς καὶ ἀλλοχοῦ, οἱ ποιηταὶ εἰ καὶ ὑποτίθενται ὅτι ζῶσιν εἰς τὰ νέφη, οὐδὲν ἦττον εἶναι καὶ αὐτοὶ ἐκτεθειμένοι εἰς τὰς ὕλικας ἀνάγκας τοῦ βίου.

Ὅντως ἄξιοι οἴκτου καὶ συμπαιδείας ἦσαν οἱ ἀποτελοῦντες τὴν ἐπιτροπὴν καθηγηταί, οἵτινες ἔκρινον τὰ προβαλλόμενα ποιήματα καὶ ἀπένεμον τὰ βραβεῖα. Ἡ ἀνέγνωσις τοσούτων χειρογράφων, ἡ ἀνάλυσις αὐτῶν, ἡ ἀνεύρεσις τῶν ἡμιερτημένων, ἡ ἀναζήτησις τῆς ἀξίας καὶ ἡ σύνταξις τῶν ἐκθέσεων, αἵτινες ἀνεγινώσκοντο δημοσίᾳ, ταῦτα πάντα ἦσαν ἔργον ὀχληρὸν καὶ ἀφοῦ ἀκόμη ἐλήφθη φροντίς ὅπως ἀμείβωνται οἱ τοιοῦτοι κόποι. Ἄλλ' ἡ κυριωτέρα δοκιμασία προήρχετο ἐκ τῶν ἀντεγκλήσεων τῶν ἀπορριπτομένων ποιητῶν, αἵτινες σπανίως ἦσαν δίκαιαι, σπανιώτερον δὲ πρὸ πάντων, μεμετρημέναι. Ἡ ἐξιστόρησις ἀπάτης τῆς ἐπιθετικῆς φιλολογίας, ἣν ἐγέννησεν αἱ τοιαῦται ἐρίδες, ἤθελεν εἶσθαι ἔργον διασκεδαστικὸν ἄμα καὶ διδακτικόν. Τὸ τοιοῦτον θὰ παρεῖχεν ἐν ἑτι κεφάλαιον εἰς τὸ σύγγραμμά τοῦ Ἰσαὰκ Δισραέλη, τὸ ἐπιγραφόμενον φιλολογικαὶ ἀβρότητες (Aménités littéraires).

Τὸ Πανεπιστήμιον ἄρα, ὡς προερέθη, ἐξεδίασε τὴν παραγωγὴν στίχων ἐν Ἑλλάδι ἄνευ τοῦ ἐπιζητουμένου ἀποτελέσματος, τοῦ νὰ καταστήσῃ δηλονότι τὴν γλῶσσαν τῶν λογίων ὄργανον τῆς ἐθνικῆς ποιήσεως. Ἡ σχολὴ τῶν Ἀθηνῶν προέκυβεν ἐκ τῆς σχολῆς τῆς Κωνσταντινουπό-

λεως. Οἱ ἄμεσοι διδάσκαλοι αὐτῆς ὑπῆρξαν οἱ Σοῦτσοι καὶ ὁ κ. Ραγκά-
βης· ἀλλὰ τὸ Πανεπιστήμιον ἐμπνεόμενον ὑπὸ τῆς ἐπιρροῆς αὐτῶν, προ-
έβη ἔτι περὶτέρω. Προσπάθησε διὰ τῶν διαγωνισμῶν αὐτοῦ νὰ ἐπι-
βάλῃ τὸ ὑπ' αὐτοῦ εὐνοούμενον σύστημα καὶ νὰ ἐπαναφέρῃ ἐπὶ μᾶλλον
καὶ μᾶλλον τὴν καθομιλουμένην εἰς τοὺς γραμματικοὺς τύπους τῆς ἀρ-
χαίας ἐλληνικῆς. Ἡ σχολὴ ἄρα τῶν Ἀθηναίων ἐμορφώθη ὑπὸ τοῦ Πανεπι-
στημίου. Θὰ προσπαθῇσωμεν νὰ περὶσχώμεν ἰδέαν τινὰ τῶν τάσεων καὶ
τῆς ἀξίας αὐτῆς, ἀναλύοντες τὰ ποιήματα τῶν καλλιτέρων αὐτῆς
ποιητῶν.

B'.

Ὁ πρῶτος λαβὼν τὸ βραβεῖον εἰς τοὺς διαγωνισμοὺς ἦτο ὁ Γεώργιος
Ζαλακώστας. Οἱ εἰσηγηταὶ ἀναγνωρίσαντες δημοσίᾳ τὴν ποιητικὴν αὐ-
τοῦ ἀξίαν, ἐνεκαίνισαν ἐπ' ἀγαθοῖς οἰωνοῖς τὰ νέα ταῦτα Παναθήναια.

Ὁ Ζαλακώστας δὲν ἦτο τότε νέος, ὡς λέγει ὁ ἴδιος εἰς τοὺς στίχους
τοῦ βραβευθέντος ποιήματος αὐτοῦ, τοῦ ἐπιγραφομένου «Μισολόγγιον.»

Εἰς ἄμουσον ἀείποτα διάγων ἀσχολίαν,
Τοῦ βίου καίτοι διαβάς τὴν μέσσην ἡλικίαν,
Ἀγωνιστὴς ὑποβάλλω.
Ἀκμάζων ἔτι τὴν ψυχὴν, μεγάλην ἱστορίαν
Ἐπιχειρῶ νὰ ψάλλω.
Θεὰ σεπτὴ τὸ κάλυμμα τοῦ παρελθόντος ἀῖρει,
Κ' ἐξ οὐρανοῦ πυρίνη
Τὴν δεξιὰν μοὶ τείνει,
Καὶ φέρομαι πρὸς τ' ἄδενδρα τοῦ Κερασόβου μέρη.

Ὁ ἀφελὲς οὗτος καὶ εὐκρινὲς τρόπος τοῦ ἀμέσως εἰσερχεσθαι εἰς τὸ
θέμα, ἰδιόζει τῷ Ζαλακώστᾳ. Βαίνει κατ' εὐθείαν πρὸς τὸν σκοπὸν, λέ-
γων τί ἡσθάνθη καὶ οὐδὲν πλέον. Πρὸ πάντων δὲ ὅταν ὑμνῇ τὰς ἀνδρα-
γαθίας τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως, βλέπει τις ὅτι στρατιώτης ὀμιλεῖ
καὶ εἶναι πράγματι στρατιώτης. Γεννηθεὶς τῷ 1805 ἐν Ἡπείρῳ, ἦτο
δέκα ἐξ ἐτῶν ὅτε ἐξ Ἰταλίας ἐνθα ἐσπούδαζεν, ἔσπευσε μετὰ τοῦ πα-
τρὸς καὶ τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ του, ὅπως λάβῃ τὸ βάπτισμα τοῦ
πυρὸς εἰς αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ Μισολόγγιον, ὅπερ βραδύτερον ἔμελλε νὰ ἐξυ-
μνήσῃ. Ἴσως, ὡς παρατηρεῖ ὁ κ. Βλάχος, αὐτὸς ἐκυτὸν εἰκονίζει ἐν τῷ
ποιήματι αὐτοῦ περιγράφων τὸν ἀνδρεῖον Δῆμον.

Βαστάζει τ' ὄπλον τὸ μακρὸν ἢ ἀνδρική του πλάτη.

Ἰδέτε ! καίτοι κεκμηκώς, τὰ στέφνα του προτάττει

Καὶ βαίνει μ' ὕφος γαῦρον.

Ἐξ εὐωνύμων κρέματα δασύμαλλος φλοκάτη

Βαμμένη μ' αἶμα μαῦρον·

Σκεπάζει μακροθύσκανος τὴν κεφαλὴν του πῖλος,

Ἐξ οὗ κυμαινομένη

Ἡ κόμη καταβάλλει·

Τοξεύει πῦρ τὸ βλέμμα του, πικρογελαῖ τὸ χεῖλος.

Φορεῖ πιστόλας ἀργυρᾶς καὶ μὲ καμπύλον στόμα

Μακρὸν ρομφαίαν. Βλέπετε τὸ ὑψηλὸν του σῶμα,

Τὰς κνήμας τὰς ἐντόνους ;

Μικρὸς τὸ ξίφος ἔζωσε, δὲν ἐκλείσεν ἀκόμα

Τοὺς εἴκοσὶ του χρόνους,

Κ' ἐν τούτοις, ὡς εἰς πόλεμον γηράσας, διαβάλλει,

Ψυχῆς ἐμφάνων σθένος,

Ὅπλίτης γυμνασμένος.

Πατρίς τοιούτου μαχητοῦ ζυγὸν δὲν ὑπομένει.

Ἰδοὺ πραγματικῶς τὸ ἀληθινὸν παλληκάρει.

Μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου, ὁ Ζαλακώστας ἔμεινεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν. Ἐζήτησε καὶ ἐτελεύτησε φέρων τὴν στολὴν τοῦ ἀξιωματικοῦ. Ἀλλ' ὑπὸ τὸν στρατιώτην ὑπῆρχεν ὁ ποιητής. Ἀνακαλῶν τὰς ἀναμνήσεις αὐτοῦ ὕμνησεν εἰς στίχους ἀρενωποῦς διάφορα ἐπεισόδια τοῦ πολέμου, ὃν συνεμερίσθη, καὶ τῶν μαχῶν ἐν αἷς ἠγωνίσασατο.

Ἰδοὺ ἡ ἀρχὴ τοῦ ποιήματός του **Τὸ χάρι τῆς Γραβιάς**, ἐν ᾧ ἐδοξάσθη ὁ περικλεὴς ἀρχηγὸς Ὀδυσσεὺς τῷ 1821 :

Α'.

Ἀπὸ κρότων ὀργάνων βοῖζει

Τῆς Γραβιάς τὸ βουνὸν ἀντικρῦ.

Λάμπουν ὄπλα χρυσᾶ, καὶ λερὴ

Φουστανέλλα μαυρίζει.

Πρὸς τὸ Χάρι χορὸς καταβάλλει

Ἀπ' ὁδὸν ἐλικώδη, λοξήν,

Καὶ φλογέρα μὲ ἦχον ὀξύν

Χοροῦ ἄσμα σημαίνει.

Ὀδυσσεὺς ὁ παχύπους ἠγεῖται

Τοῦ μαχίμου ἐκείνου χοροῦ,

Καὶ ἐγκύμων σκοποῦ τολμηροῦ.

Πρὸς τὸ χάρι κινεῖται.

Ἐκεῖ δὲ τὸν χορὸν διαλύει,

Κλεῖ τὴν μάνδραν καὶ οὕτω λαλεῖ.

Ἡ πατρίς μας ἐδῶ μᾶς καλεῖ,

Στρατιῶται ἀνδρεῖοι.

Μετ' ὀλίγον ἔδῳ καταφθάνει
 Στρατιᾷ μυριάδων ἐχθρῶν,
 Εἶναι στάδιον δόξης λαμπρὸν
 Τὸ μικρὸν τοῦτο χάνει.

Εἰς τὸ μέγα στενὸν θὰ ἔσπυνῇσιν
 Οἱ ἀρχαῖοι τῆς Σπάρτης νεκροί,
 Καὶ τὸν τόπον αὐτὸν φοβεροί
 Τουρκομάχοι θὰ σείτουν.

Κ' ἡ σκιά τοῦ Διόκου παρέκει
 Τοῦ εἰς σοῦβλαν ψηθέντος σκληρᾶν,
 Μὲ μεγάλην θ' ἀκούσῃ χαρὰν
 Νὰ βροντᾷ τὸ τουφέκι.

Ἐκεῖ κάτω κυττάξετε· φθάνει
 Ὁ πομπώδης στρατὸς τῶν ἐχθρῶν·
 Ἴδου στάδιον δόξης λαμπρὸν
 Τὸ μικρὸν τοῦτο χάνει.

Στρέφουν ὅλοι καὶ βλέπουν. Διέβη
 Τὸ ποτάμι ἀπίστων πληθὺς,
 Καὶ ἀκούεται δοῦπος βαθύς,
 Καὶ ὁ τόπος σαλεύει.

Πιστολίων ἀκούονται κτύποι
 Καὶ βερβέρων φωναὶ συνεχεῖς,

Καὶ τινάσσουν τὴν χαίτην ταχεῖς
 Καὶ ἀφρέεντες ἵπποι.

Πρὸ τῶν ἄλλων ξιφῆρης προβαίνει
 Εἰς δερβίσης τὸν ἵππον κεντῶν.
 Ὁ υἱὸς τοῦ Ἀνδρίτσου αὐτὸν
 Ἐρωτᾷ ποῦ πηγαίνει.

Ἀποκρίνεται ἑκεῖνος· Νὰ σφάζω
 Ὅπου ἔρῳ τοῦ προφήτου ἐχθρούς,
 Καὶ πετῶν τοὺς ἀπίστους νεκρούς.
 Τὸ ἀλλάχ νὰ ἀνκηράξω.

Ἀλλ' ἐδῶ, ὦ υἱὲ τοῦ προφήτου,
 Μινκρὲν δὲν θὰ ἔβρῃς ὑψηλόν,
 Ἀλλὰ μόνον τουφέκι καλόν,
 Καὶ ἰδοὺ ἡ φωνὴ του.

Καὶ ἡνίαξ καὶ σπάθην ἀφίνει
 Ὁ δερβίσης τὰ πτέρνα πληγαίς,
 Καὶ μὲ κρότον πεσὼν κατὰ γῆς,
 Ρεῖθρον αἵματος χύνει.

Τοῦ θανάτου ἰδρῶς περιβρέχει
 Τὸ χλωμὸν μέτωπόν του εὐθύς,
 Καὶ ὁ ἵππος αὐτοῦ πτοῖηθείς
 Κοῦφος κ' εὐκαιρὸς τρέχει.

Ἡ λύρα τοῦ Ζαλακώστα δὲν ἦτο μονόχορδος· πολλάκις εἰσήγαγε τὸν ἔρωτα εἰς τὰς ποιήσεις αὐτοῦ, ὡς π. χ. εἰς τὸ δεύτερον στεφθεὺς ποίημά του· Ἀρματωλοὶ καὶ Κλέφταις, ὅπερ περιέχει ὠραιότατα ποιητικὰ χωρία.

Τὸ ἀκρόλουθον ποίημα περιλαμβάνει ἐν τῇ ἀρεαίᾳ τοῦ θελκτικώτατον ἐρωτικὸν δράμα.

Ἡ συνάντησις.

Ἀπρίλης εἶναι, γύρω μας πετοῦν τὰ χελιδόνια
 Καὶ δένδρα, κάμποι καὶ βουνά, ὅλα μωσχοβολᾷνε.
 Γλυκὰ λαλοῦν τ' ἀηδόνια
 Καὶ ζευγαρώνει ἡ πέρδικα καὶ οἱ κοῦκοι κελαδεῖνε

Ἡ γῆ γελάει καὶ ὁ οὐρανὸς μαργαριτάρια χύνει

Εἰς τὰ τριαντάφυλλά της,

Καὶ κάπου, κάπου φαίνονται καὶ μαραμμένοι κρίνοι.

Ἀγρίμι καὶ τοὺς πάτησε καὶ ἄπονος διαβάτης.

Σὺν κρίνο ποῦ μαράθηκε καὶ γέρνει πρὸς τὸ χῶμα,

ὦ, κύτταξε ἓνα λείψανο, μιὰ νηὶ καμαρωμένη!

Θαρρεῖς ποῦ κρένει ἀκόμα,

Ἀλλὰ τὰ λόγια δὲν τ' ἀκοῦς μ' ἀγγέλους συντυχίνει.

Κοιμάται ἡ νηὶ σὺν τὰ νερὰ τῆς λίμνης, ὅπου ἀνέμου

Καὶ ζάλαις δὲν κυλᾷνε,

Καὶ ὅμως στὰ χεῖλη ἓνα πικρὸ χαμόγελο τῆς τρέμει,

Ὡς ἂν νὰ λέη «Βαρέθηκα, κόσμε σκληρὲ καὶ πλάνε»

Πόσους ἡ ἀγάπη δύστυχους καὶ νηοὺς καὶ νηὲς θὰ φάη!

Δὲν ἔμπόρεσε εἰς τὴν ἀπονιὰ τοῦ Νέστου νὰ φτουρίσῃ,

Βαρέθηκε καὶ πάει

Ἐκεῖ ποῦ κάθε πλάσμα γῆς ἡ γῆ θὲ νὰ ρουφήσῃ.

Γερόντισσα γονατιστὴ μὲ δάκρυα φλογισμένα

Τὴν πεθαιμένη βρέχει.

Μυριολογάει ἡ κχιότυχη, πικρὰ, φαρμακευμένα,

Καὶ κλαίγει καὶ σκοτόνεται. Ἄλλο παιδί δὲν ἔχει.

Τὸ σήκωσαν τὸ λείψανο τέσσεροι νηοὶ στὸν ὄμο,

Καὶ ἐκεῖ ποῦ τὸ διαβχίνανε γιομάτο ἀπὸ λουλούδια,

Ἀπάντησαν στὸ δρόμο

Τραγουδιστὶδες καὶ βιολιά. Σωπάσαν τὰ τραγούδια!

Μεγάλο θαῦμα ὁ θάνατος μὲ τὴν ζωὴ νὰ σμίγῃ!

Ὁ θάνατος νικάει. . . .

Τὴ διώχνει ἡ λύπη τὴ χαρὰ, τόσο ἡ χαρὰ εἶναι λίγη.

Γι' αὐτὸ σωπαίνουν τὰ βιολιά ὅταν νεκρὸς περνᾷ.

Ὁ Νέστος ποῦχε τᾶργανα, τὸ λείψανο γνωρίζει,

Καί, κίτρινος σὺν τὸ κερί, μὲ χέρια σηκωμένα,

«Ξυθὴ μου! ξεφωνίζει,

Ξυθὴ μου, ἂν πᾶς στὴν ἐκκλησιά, καρτέρα με κ' ἐμένα.»

Καὶ ρίχνει στὸ ζωνάρι του σὰν ἀστραπὴ τὸ χέρι
 Καὶ ἀπάνου τὸ σηκώνει.
 Ὅλο εἰς τὰ στήθια ἐχώθηκε τὸ κοφτερὸ μαχαῖρι...
 Ἀποθαμένος τὴν νεκρή, ὁ νηὸς τὴν νηὲ ἀνταμώνει.

Παρθέτομεν τὸν ἐξῆς γλυκύθυμον θοῆνον, ἀποπνέοντα βαθυτάτην
 μελαγχολίαν :

Εἰς τὴν ἀποδημοῦσαν ψυχὴν του

Τώρα ποῦ χαμοκέραια μοτχοβολᾷν στὴ φτέρη,
 Ποῦ ἀνοίγει τ' ἀνθή ἢ μυγδαλιά,
 Ποῦ κρυφοσμίγουν τὰ πουλιά
 Καὶ παίζουν τέρι, τέρι.

Τώρα ποῦ ντύθηκεν ἡ γῆ νυφιάτικο στολίδι.—
 Ἄχ, ναί! — καὶ ἡ θάλασσα χρυσῇ
 Λαμποκοπάει, ποῦ πᾶς ἐσὺ
 Στὸ θλιβερὸ ταξεῖδι;

Χῦσε, ψυχὴ, μιὰ δέησι στοὺς οὐρανοὺς καὶ στάτου,
 Καὶ μὴ στὸ μαῦρο χῶμα, μὴ
 Ἀφίνης τ' ὠμορφο κορμὶ
 Καὶ τὰ ξανθὰ μαλλιά σου.

Ψυχὴ! μὲ ἀφίνεις ἔρημον, ψυχὴ λαχταρισμένη!
 Δέτε πῶς κλαίγω, πῶς πονῶ,
 Ἀγγέλοι ποῦ στὸν οὐρανὸ
 Τὴν πᾶτε δειλισμένη!

Κρατεῖστε, ἀγγέλοι, τὰ φτερά, καὶ αὐτὴ νὰ σταματήσῃ
 Σταῖς ὠμορφιαῖς τῶν λουλουδιῶν,
 Καὶ στὰ παιγνίδια τῶν παιδιῶν
 Τὰ μάτια νὰ γυρίσῃ.

Ὅχι! παιγνίδια νὰ μὴ ἰδῇ ἐδῶ στὸ κόσμον κάτου,
 Μήτε λουλούδια δροσερά!
 Ν' ἀκούσῃ μόνον θλιβερά
 Τραγούδια τοῦ θανάτου.

Ὁ Ζαλακώστας καὶ τοὶ γράφων εἰς καθαρύουσιν γλώτταν ἐν τοῖς ποιήμασι τοῖς χάριν τῶν διαγωνισμῶν γεγραμμένοις, εἰς τὰς λοιπὰς ὁμῶς αὐτοῦ ποιήσεις μετεχειρίζετο τὴν δημώδη διάλεκτον. Εἰς τὴν γλώτταν τούτην ἐξέφρασε πρὸ πάντων τὰ αἰσθήματα τῆς καρδίας του· τοῦτο δ' ἔπραξεν οὐχὶ αὐτὸς μόνος, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι τῶν εἰς τὴν καθαρύουσιν γραφόντων ποιητῶν ἐλησμόνηται τοὺς περιορισμοὺς τῶν γλωσσικῶν θεωριῶν, ὅπως ἐκφράτῃσι τὰ ἐνδόμυχα αὐτῶν αἰσθήματα.

Ἐν τῇ δημώδει γλώσσῃ ἐξεδήλωσεν ὁ Ζαλακώστας τὴν πατρικὴν αὐτοῦ λύπην μετὰ περιπαθοῦς συγκινήσεως, ὥς ἐν τῷ παραδόντι ποιήματι καὶ ἐν τῷ ἐπομένῳ.

Εἰς τὸ φεγγάρι

Χρὸς τῆς πρώτης μου ζωῆς, φεγγάρι ἀγαπημένο,
 Σὺ δὲν πονεῖς, ἐγὼ πονῶ·
 Γιατί ψηλὰ στὸν οὐρανὸν
 Κρεμιέσαι λυπημένο ;

Ἐσὺ ποῦ χρύσους τῇ γῇ καὶ ἐμάγευες τὸ κῆμα,
 Γιατί μοῦ ρίχνεις φῶς πικρό,
 Σὲν νὰ φυλᾷς ἕνα νεκρὸ
 Ποῦ κοιτεται στὸ μνημεῖον !

Φεγγάρι ! στὸ βασίλειό σου μὴ κατοικοῦν ἄγγελοι
 Καὶ ὁ ἄγγελός μου κατοικεῖ ;
 Μὴ φίλημα πικρὸ ἀπὸ 'κει,
 Τὴν λάμψι σου μοῦ στέλλει ;

"ὦχ, λάβε αὐτὸν τὸν στενυχμὸ καὶ πέ του, δὲν φοβᾷται
 "Ἀλλην ὁ νοῦς μου συμφορὰ—
 Κάθε μου πόθος καὶ χαρὰ
 Στὸ χῶμα του κοιμᾷται.

Αὐτά, φεγγάρι, σοῦ ζητῶ καὶ πέτου, ἂν σ' ἐρωτήσῃ
 Πότε θὰ παύσουν οἱ καῦμοί ;
 "Ὅταν μία ἀχτίδα σου χλωμῇ
 Τὴν πλάκα μου φωτίσῃ.

Ὁ ποιητὴς ἐδοκιμάσθη πικρῶς ἐν τῇ πατρικῇ αὐτοῦ στοργῇ, ἀπέβησε δὲ μὲ καρδίαν συντετριμμένην τῷ 1857. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ διαμένει ἀγαπητὸν ἐν Ἑλλάδι.

Ἡ ἀναμφισβήτητος δημοτικότης αὐτοῦ, ηὔξησε προϊόντος τοῦ χρόνου. Ἐκ τῶν ποιημάτων αὐτοῦ τὰ μᾶλλον προσφιλῆ εἶναι τὰ γραφέντα εἰς τὴν καθομιλουμένην. Τὰ ἤκουσα ἀδόμενα ὑπὸ ὠραίας Ἑλληνίδος, κατὰ τὸ ἰσορρῦμω· μονότονον καὶ ἁρμονικὸν ἐκεῖνο μέλος, τὸ ὁμοιάζον πρὸς τὸν φλοῖσθον τῶν ἐπὶ τῶν βράχων τῆς Ἰονίας θορυβομένων κυμάτων. Ἴδού ἐν τῶν δημοτικωτέρων ἀσμάτων του :

Τὸ φίλημα

Μιὰ βουκοπούλα ἀγάπησα, μιὰ ζηλευμένη κόρη,
Καὶ τὴν ἀγάπησα πολὺ —
Ἦμουν ἀλλάλητο παυλί,
Δέκα χρόνων ἀγόρι. —

Μιὰ ἡμέρα ποῦ καθόμασθε στὰ χόρτα τ' ἀνθισμένα,
Μάρω, ἓνα λόγο θὰ σοῦ πῶ,
Μάρω, τῆς εἶπα, σ' ἀγαπῶ,
Τρελλαίνομαι γιὰ σένα.

Ἀπὸ τῆ μέση μὲ ἔρπαξε, μὲ φίλησε στὸ στόμα
Καὶ μοῦπε : γιὰ ἀναστεναγμούς,
Γιὰ τῆς ἀγάπης τοὺς καύμους
Εἶσαι μικρὸς ἀκούμα.

Μεγάλωσα καὶ τὴν ζήτηῶ . . . ἄλλον ζητᾷ ἢ καρδιά της
Καὶ μὲ ξεχάνει τ' ὀρφανό . . .
Ἐγὼ ὅμως δέν τὸ λητμονῶ
Ποτὲ τὸ φίλημά της.

Ἐν τῷ ἀκολουθῶν ποιήματι, ὁ ποιητὴς ἀφηγεῖται μετὰ φιλοσοφικῆς ὑπομονῆς συνάντησίν τινα μετὰ ληττῶν :

Τὸ ὠρολόγι μου

Ἡ νύχτα μυρωμένη,
Καὶ ὁ Φίλιππος κ' ἐγὼ
Σὲ ἀμᾶξι ἤμασθε οἱ δύο
Ἐξαπλωμένοι.

Καὶ νᾶ καὶ τὸ ρεγγάρι
Ἀνέβαινεν ἐκεῖ,
Στὰ δένδρα μεταξὺ,
Μὲ τόση χάρι.

Ἄραδωτὰ ἑρνοῦσιν,
Καὶ ἔλεγα ποῦ θολὰ
Δαιμόνια εἰς τὴν φωτιὰ
Χοροπηδοῦσιν.

—Γλυκεῖά ναι ἡ νύχτα· στάσου
Ὀλίγον, ἀμαξῆ,
Κατέβαινε σιγὰ
Μὲ τ᾽αλογά σου.—

Ἦρουν εἰς πανηγύρι
Χωρὶς νὰ φαντασθῶ
Τί μ' ἔμελλε νὰ ἰδῶ
Εἰς τὸ γεφύρι.

Νὰ κάμω τὸ σταυρό μου
Δέν ἑρόφθασα, καὶ ἰδοὺ
Ἡ μύτη ἐνὸς σπαθιοῦ
Εἰς τὸν λαιμό μου.

Καὶ ἄλλος ληττής παρέκει
Τὸ σκάνδαλο κρατεῖ,
Τὸ στῆθός μου πκτεῖ
Μὲ τὸ τουφέκι.

Καλὰ ἦτον ἐμπροσθ' ἑσέ
Νὰ μὴ βρεθῶ ποτέ·
Τί θέλετε ἀπ' ἐμέ;
Ὅλα δικά σας.

Τὰ ὅπλα χαμηλόνουν
Οἱ κλέφταις κατὰ γῆς,
Καὶ εἰς τὸ πουγγί μου εὐθὺς
Τὲ χέρικ ἀπλόνουν.

Δέν τῶβρηκαν γεμάτο,
Οὐδὲ πολὺ παχύ·
Ποιητικὸ πουγγί,
Ποῦ ἀνάθεμά το!

Ἄλλους χαϊδεύει ἡ τύχη·
Γιὰ ἐμέ εἶναι θησαυρὸς
Τοῦ Ντάκη μου ἡ ζωή·
Καὶ ὀλίγοι στίχοι.

Ἄλλ' ἐν δέν εἶχα λίρες,
Γιὰ ἐν ἄλλο τι πονῶ·
Ρολόγι μου φτωχό,
Τί δρόμο ἐπῆρες;

Ἐὰν ὁ Ζαλκχώστας εἶχε γράψῃ τὰ μικρὰ μόνα ταῦτα ποιήματα, θὰ κατετάσσετο εἰς τὸν ὄμιλον τῶν ποιητῶν, οἵτινες ἔμειναν πιστοὶ εἰς τὴν δημώδη ἐθνικὴν γλῶσσαν, καὶ περὶ ὧν θὰ διαλάβωμεν βραδύτερον. Ἀλλ' ἔνεκα τῶν μακροτέρων αὐτοῦ ποιημάτων πρέπει νὰ καταταχθῇ μετὰ τῶν ποιητῶν τῆς σχολῆς τῶν Ἀθηνῶν.

Γ'.

Μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων τοῦ Ζαλκχώστας, ὁ δεινότερος, μεθ' οὗ πολὺ λάκις διηγωνίσατο ὑπὲρ τοῦ ποιητικοῦ ἄθλου, ἦτο ὁ Θεόδωρος Ὀρφανίδης, καθηγητῆς τῆς βοτανικῆς εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστήμιον, ὅστις τρίς ἤρατο τὸ γέρας ἐν ταῖς διαγωνισμοῖς.

Δύο τῶν βραβευσθέντων ποιημάτων αὐτοῦ, ἡ **Χίος Δούλη**, καὶ ὁ **Πύργος τῆς Πέτρας**, ἀμφότερα γοηφέντα ἐν ἐξαμέτροις, ὑπόθεσιν

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΦΡΟΒΕΛΙΑΝΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ*

ΦΡΟΒΕΛΙΑΝΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΙ.

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΤΩΝ ΕΠΙΦΑΝΕΙΩΝ

Διπλωτή και κοπτή εργασία.

Δυνάμεθα νὰ δώσωμεν εἰς τοὺς παῖδας καὶ ὅλως ἐτοιμοὺς ἐπιφανείας, ἀντιστοιχοῦσας πρὸς τὰς πλινθίδας, οἷον τὸ τετράπλευρον φύλλον χάρτου, παντὸς μεγέθους καὶ χρώματος, καὶ νὰ ὀδηγήσωμεν αὐτοὺς νὰ μεταχειρισθῶσιν αὐτὰς πολλαχῶς κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς διπλωτῆς ἢ τῆς κοπτῆς ἐργασίας. Μέχρι τοῦδε αἱ μητέρες καὶ οἱ ἀγαπῶντες τὰ παιδιά ἐν γένει προσεπάθουν νὰ χαροποιῶσιν αὐτὰ, κατασκευάζοντες αὐτοῖς ἐξ ἀπλοῦ ἢ ποικίλου χάρτου πλοιάρια, πετεινοὺς καὶ ἄλλα παρόμοια, ἅτινα τὰ παιδιά, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, μετ' ὀλιγίστης ὥρας τέρψιν κατέστρεφον. Ποσυχῶς ὅμως δυνάμεθα ν' αὐξήσωμεν τὴν τέρψιν ταύτην τοῦ παιδὸς καὶ τὴν πρὸς διατήρησιν τοῦ παιγνίου του τούτου ἐπιθυμίαν του, ὅταν ὀδηγήσωμεν αὐτὸ τὸ ἴδιον νὰ κατασκευάζῃ ταῦτα, ν' ἀποτελῇ δὲ μάλιστα δι' αὐτῶν σειράς ὅλας καλλιτεχνικῶν καὶ βιωτικῶν σχημάτων. Διότι πράγματι ἐκεῖνο διὰ τὸ ὁποῖον κοπιᾶζομεν καὶ περὶ τοῦ ὁποίου μεριμνῶμεν, ἐκεῖνο καὶ πλείον ἔκτιμῶμεν καὶ ἀγαπῶμεν. Οὕτω καὶ ἡ αὐτοθυμία τοῦ παιδὸς καὶ ἡ δεξιότης τοῦ ταχύτερον ἀναπτύσσονται, ἀποκτᾷ δὲ καὶ τὴν σπουδαιοτάτην ἔξιν τοῦ νὰ ἐνδιαφέρηται εἰς τὰ παίγνια του, μὲ τὸν σκοπὸν τοῦ ν' ἀπομιμῇται καὶ νὰ τελειοποιῇ αὐτὰ. Ἐν ᾧ δὲ τὰ ὕφαντά βασιζονται ἐπὶ τῶν ἀριθμητικῶν ἀναλογιῶν, χρησιμεύοντα οὕτω, κυρίως, εἰς τὰς ἀριθμητικὰς ἀσκήσεις, ἡ διπλωτὴ καὶ ἡ κοπτὴ ἐργασία βασιζόντι ἐπὶ τῶν γεωμετρικῶν σχημάτων καὶ χρησιμεύουσιν εἰς τὰς γεωμετρικὰς ἀσκήσεις. Ἐπειδὴ δὲ τὰ σχήματα ταῦτα προετοιμάζει ὁ ἴδιος παῖς, διπλώνων ἢ κόπτων αὐτὰ ἐκ τοῦ χάρτου του, ἐξαρτᾷται δὲ ἐκ τῆς ἀκριθείας καὶ ἐντελείας αὐτῶν ἡ ἐπιτυχία τῶν δι' αὐτῶν ἀποτελουμένων παραγωγῶν του, ἔπειτα, ὅτι αἱ ἐργασίαι αὗται εἶναι δυσκολώτεραι ἔτι, ἀλλὰ καὶ ὠφελιμώτεραι τῶν προηγηθεισῶν, ἐκτελούμεναι ἐπιτυχῶς ὑπὸ μεγαλειτέρων ἀκόμη παιδίων.

Οὕτω διὰ τὴν διπλωτὴν ἐργασίαν λαμβάνομεν ὁλόκληρον φύλλον κοινοῦ λευκοῦ ἢ κεχρωματισμένου χάρτου, ὅπερ κατὰ μῆκος διπλώνομεν, ἀκριβῶς ἐν τῷ μέσῳ. Εἵτα διπλώνομεν τὰς τέσσαρας γωνίας πρὸς τὸ κέντρον, εἰς τρόπον ὥστε νὰ σχηματισθῶσι τέσσαρα τετράγωνα καὶ ἐν τῷ μέσῳ τετράπλευρον καθ' ὅλον τὸ πλάτος τοῦ χάρτου. Οὕτως ἐκ μὲν τοῦ λευκοῦ χάρτου ἀποτελοῦμεν 4 τετράγωνα καὶ 2 τετράπλευρα, ἐὰν χωρίσωμεν τὸ

τὴν σχολὴν τῶν Ἀθηναίων, — δὲν κατώρθωτε νὰ ριζοβολήσῃ ἐν Ἑλλάδι. Ἡ ποίησις πρέπει νὰ ἀνκτρέξῃ εἰς τὴν γνησίαν αὐτῆς πηγὴν, ἥτοι κατὰ τὴν δημώδη ἔμπνευσιν, ἣτις διετήρησε τὸν ἀρρενωπὸν καὶ ἀφελῆ τύπον τῆς ἀρχαίας μεγαλοφυΐας. Ἡ δημώδης ποίησις ἐν τῇ φυσικῇ καὶ ἐλευθέρᾳ αὐτῆς ἐξελίξει, καὶ ὑπὸ μορφὴν μὴ ὑπαγομένην εἰς τὰ δεσμὰ τῆς συντάξεως καὶ τοῦ λεξικοῦ, εἶναι ἐλληνικωτέρα τῆς τεχνητῆς καὶ ξενιζούσης ἐκείνης ποιήσεως, εἰς ἣν δὲν ἡδυνήθησαν νὰ δώσωσιν ἀληθῆ ζώην.

Ὁ Δημήτριος Παπαρρηγόπουλος καὶ ὁ Σπυρίδων Βασιλειάδης, ποιηταὶ ἀμφότεροι, ἀπεβίωσαν τριακοντούτιδες μῆλιν, ὁ μὲν τῷ 1873, ὁ δ' ἕτερος τῷ 1874, πρὶν ἢ δυνήθωσι νὰ ἀναδείξωσιν ὁλόκληρον τὴν ἀξίαν τῶν.

Ἀνήκοντες ἀμφότεροι εἰς τὴν νέαν ἐλληνικὴν γενεάν, δι' ἣν ἡ μεγάλη τῆς ἐπαναστάσεως ἐποποιΐα εἶναι παράδοσις μόνον, μὴ φορέσαντές ποτε τὴν φουστανέλλαν, ἐβίωσαν καὶ ἐμορφώθησαν ἐντὸς ἀτμοσφαίρας πάντως διαφόρου ἐκείνης ἐν ἣ ἔζησαν οἱ προγενέστεροι αὐτῶν. Δὲν ἤναγκάσθησαν ὡς ἐκεῖνοι νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν πρὸς ἐκπαίδευσιν. Περαιτώσαντες τὰς κλασικὰς αὐτῶν σπουδὰς εἰς τὰ γυμνάσια τῆς πατρίδος τῶν, ἐσπούδασαν τὸ δίκαιον ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῶν Ἀθηναίων, ὅπερ καὶ τὰς γνώσεις τῶν ἀνέπτυξε, καὶ τὴν ποιητικὴν αὐτῶν ἰδιοφυΐαν διέπληξεν. Εἶναι, οὕτως εἰπεῖν, ἄμεσα προϊόντα τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τῆς ποιητικῆς σχολῆς τῆς μορφωθείσης ὑπὸ τὴν ἐπιτροπὴν αὐτοῦ.

Ἡ κρίσις ἡμῶν περὶ τοῦ Παπαρρηγοπούλου καὶ τοῦ Βασιλειάδου δὲν μετέχει ὅλου τοῦ ἐθουσιασμοῦ τῶν νέων αὐτῶν ὁμηλικῶν, οἵτινες προλαμβάνοντες τὴν κρίσιν τῶν μεταγενεστέρων, ἐπασώρευσαν δάφνας ἐπὶ τῶν τέρων αὐτῶν. Ἀλλ' ἡ περιβάλλουσα τὴν μνήμην τῶν δύο ποιητῶν δημοτικότητα, πρὸς δὲ καὶ ἡ πραγματικὴ αὐτῶν ἀξία, ἐπιτρέπουσιν ἡμῖν νὰ τοὺς λάβωμεν ὡς τύπους καὶ ὑποδείγματα τῆς σχολῆς τῶν Ἀθηναίων.

Δ'.

Ὁ Δημήτριος Παπαρρηγόπουλος, υἱὸς τοῦ διασέμου ἱστορικοῦ, ἐνεργενίσθη τετράκις εἰς τοὺς ποιητικοὺς διαγωνισμοὺς. Τὰ ἔργα αὐτοῦ, καὶ ὅτε δὲν ἔτυχον τοῦ βραβείου, διεκρίθησαν ὅμως πάντοτε καὶ ἀνευφημίσθησαν.

Αἱ λυρικαὶ αὐτοῦ καὶ ἐλεγειακαὶ ποιήσεις εἶναι πλήρεις βαθεΐας μεγαλυχολίας, εἰς ἣν ὁ πρόωρος θάνατος τοῦ ποιητοῦ προστίθεται ἤδη νέον θέλητρον.

Παραθέτομεν δύο ἐκ τῶν ποιημάτων αὐτοῦ:

Ὁ ἥλιος ἐκ τῆς θαλάσσης
 Ὑγρὸς ἀκόμη ἀνατέλλει
 Κ' εἰς τὰς ἀπέναντι ἐκτάσεις
 Ὡς ρόδων φαίνεται νεφέλη . . .

Φεῦ ! πόσας, ἥλιε, καρδίαις
 Ἀπέλπιδας, ὠχρὰς, φωτίζεις !
 Τί ὠφελεῖ ἀκτὶς εὐδίας
 Εἰς τὸ κενόν, εἰς ὃ βαδίζεις ;

Τὸ σκότος ἂν πρὸ σοῦ ἐχάθη,
 Πλὴν τῆς φυγῆς τὸ σκότος μένει·
 Εἰς τοῦ ὠκεανοῦ τὰ βάθη
 Ἡ λάμψις σου δὲν καταβαίνει . . .

Ναί, ἥλιε, γελάς, δὲν κλαίεις·
 Εἰς ὄρμα χαῖρον ἢ δακρύον
 Ὅμοίαν λάμψιν διαχέεις,
 Φωτίζων θάνατον καὶ βίον . . .

Τί ἡ ἀκτὶς σου κατοπτεῦει
 Εἰς τῶν Θερμοπυλῶν τὸ χῶμα ;
 Τὸν Λεωνίδα ἀνιχνεύει ;
 Ζητεῖ τοὺς μάχητάς ἀκόμα ;

Ἀλλ' ἐκρυψε μετὰ πικρίας
 Καὶ τὸ στενὸν ὁ ροῦς τῶν χρόνων·
 Μὲ τὴν σιγὴν τῆς ἐρημίας
 Ἐνοῦται ἡ ἀκτὶς σου μόνον·

Καὶ μὲ τὴν μνήμην συναντᾶται,
 Ὅστις ἐκείνους ἐξυμνοῦσα,
 Μὲ βῆμα ἐλαφρὸν πλανᾶται
 Τύμβους καὶ λίθους κατοικοῦσα . . .

Τὰ πάντα ἔτριψεν ὁ χρόνος,
 Αἱ γενεαὶ περῶσι πᾶσαι·
 Ἀλλ' ἀναλλοίωτος σὺ μόνος
 Ἐπὶ τὴν κόνιν των πλανᾷσαι.

Καὶ ὅμως, ἥλιε, ποῦ τείνει,
 Ποῦ ἡ μακρὰ αὕτη πορεία ;
 Οὐδ' ἔχνος ὀπισθεν ἀφίνει·
 Τὸ φῶς διώκει ἡ σκοτία.

Σὲ τέρπει ὁ μακρὸς σου βίος ;
 Ἀπῆντησες τὴν εὐτυχίαν,
 Διότι βαίνεις αἰωνίως,
 Κ' ἡμεῖς ἡμέραν μόνον μίαν ;...

Προχώρει τὴν πιστὴν πορείαν·
 Ἐμπρός, ἡ δύσις σὲ προσμένει.
 Ὅδον βχδίζομεν ὁμοίαν
 Δύσις καὶ μνημὲα πέραν χαίνει.

Ἀλλὰ δὲν εἶναι αἰωνία,
 Δὲν εἶναι θάνατος ἡ δύσις·
 Τίς οἶδεν, ἂν ὡς ἡ πρώτη,
 Δὲν θ' ἀνατείλωμεν ἐπίσης.

Ἐν τῷ ἐξῆς ποιήματι δὲν ὑποφώσκει οὐδ' ἡ ἐσχάτη ἐκείνη τῆς ἐλπίδος ἀκτίς, ἥτις προαγγέλλει τὴν παρηγορίαν μελλούσης αὐγῆς. Τὸ πᾶν ἐν αὐτῷ εἶναι θλιψίς.

Εἰς παιδίον.

Πόσον ὠραῖον, φίλοι μου, θὰ ᾔτο ἂν ὁ βίος
 Μετὰ τῆς ἡβῆς ἔληγεν, ἐνῶ ἀπλοῦται ἔτι
 Τοῦ ἔαρος ὁ οὐρανὸς διαφανὴς καὶ λεῖος,
 Κ' ἡ πλάνη τὸν μανδύαν τῆς τὸν μέγαν ἐπιθέτει.

Εἶναι ὠραία ἡ Ἐδέμ, πρὶν ἔτι παρεισδύσῃ
 Ὁ ὄφης τῆς ἐπαύριον τῆς νέας ἡλικίας
 Καὶ δηλητήριον πικρὸν τὸν ἄνθρωπον ποτίσῃ·
 Ροφᾷ τὴν δρόσον τῆς αὐγῆς τὸ πῦρ τῆς μεσημβρίας.

Ἀρκεῖ εἰς φίλος καὶ ἀρκεῖ ἐν βλέμμα ἑρωμένης,
 Σιγᾷ τῆς δόξης ἡ φωνή, μὲ τὸ παρὸν κοσμεῖται,
 Μετὰ μικρὸν τὴν ἄπειρον σκηνὴν τῆς οἰκουμένης
 Μετρεῖ τὸ βλέμμα τοῦ ἀνδρὸς καὶ πάλιν δὲν ἀρκεῖται

Ναί! τότε ἔπρεπε γλυκὺς ὁ θάνατος εἰσδύων,
 Ἐνῷ κυλίνεται ὁ νοῦς εἰς ἔκστασιν ἀγίων,
 Νὰ σβύσῃ τὸ μειδίαμα συγχρόνως μὲ τὸν βίον,
 Νὰ παραδώσῃ τὴν ψυχὴν εἰς τὴν ἀθανασίαν.

Εἶνε μακρὸς, πολὺ μακρὸς ὁ βίος, τὴν εὐδίαν
 Ἀκολουθοῦσι θύελλαι ζοφώδεις, καταιγίδες,
 Καὶ οὔτε κἂν πιστεύομεν πῶς ἔχομεν προίαν
 Καθ' ἣν τοσαῦτ' ἐθώπευον τὸν βίον μας ἐλπίδες.

Τί ὠφελεῖ ἂν διαρκῇ τὸ ἔαρ μαραμμένον,
 Καὶ ἂν τὸ ἄσμα ἀντηχῇ μεστὸν μελαγχολίας,
 Καὶ ἂν τὸ ρόδον σώζεται ὠχρὸν καὶ τεθλασμένον
 Καὶ ἂν ὁ βίος διαρκῇ χωρὶς τῆς εὐτυχίας;

Ὅλα οἰκτρά· ὁ μακρασμὸς τὸ ἄνθος ἀναμένει,
 Καὶ τὴν γαλήνην ἀπειλεῖ μακράν ἢ τρικυμία,
 Καὶ πρὸς τὸ ἔαρ ὁ χειμὼν ἀκατασχέτως βαίνει,
 Πρὸς τὰ παιδίον ἢ ρυτίς καὶ ἡ ἀπειλπισία.

Πάντα ταῦτα εἶναι πλήρη ποιήσεως, ἀλλὰ φαίνονται ὥσεὶ ἐμπνευσθέντα μᾶλλον ἐν τῷ μέσῳ τῆς πυκνῆς ὁμίχλης τῆς Ἀρκτου, ἢ ὑπὸ τὸν διαυγῇ τῆς Ἑλλάδος ἡλίου. Καὶ ἐν Ἑλλάδι βεβαίως οἱ θνητοὶ ἀποτίουσι τὸν φόρον αὐτῶν εἰς τὴν συμφορὰν καὶ εἰς τὸν θάνατον, ἀλλὰ τὴν θλίψιν αὐτῶν ἐκφράζουσι δι' ἄλλοίων φθόγγων, οἷους εὔρομεν ἐν τῷ Σολομῶ, οἷους ἀνευρίσκει τις ἐν τῇ δημῳδαί ποιήσει. Εἶναι ἄρα Ἕλληνας οἱ ποιητῆς; Δὲν εἶναι μᾶλλον μιμητῆς τοῦ Βύρωνος καὶ τοῦ Μυσσέ; Οἱ στίχοι οὗτοι εἶναι ἀξιόλογοι, τινὲς αὐτῶν ὠραιότατοι, ἀλλ' εἰς αὐτοὺς δὲν ἀντανακλάται οὐδ' ἀναγνωρίζεται ἡ Ἑλλάς.

Τὸ αὐτὸ δύναται τις ἴσως νὰ εἴπῃ καὶ περὶ τῶν ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Χαρακτῆρες, ἐρμέτρων ἢ πιζῶν διαλόγων του. Οὗτοι ἀναμιμνήσκουσι τὰς σκηνάς καὶ τὰ δραμάτια (proverbs) τῆς νεωτέρας γαλλικῆς φιλολογίας. Ἀληθὲς μὲν ὅτι τὰ πρόσωπα φέρουσιν ἑλληνικὰ ὀνόματα· ἀλλὰ τὰ ὀνόματα ταῦτα φερόμενα ὑπο προσώπων τῆς σήμερον, φαίνονται πῶς ἀπηροχαιωμένα.

Οὕτως ὑπάρχουσιν εἰς Χαρίκλῆς καὶ εἰς Νέανδρος ἐν τῷ Γάμῳ ἐξ ἀντιλογίας, εἰς Πλάτων εἰς τὰ ἐνέα δέκατα τῶν δυστυχῶν. Ἀλλὰ τὰ πρόσωπα ταῦτα καὶ τοὶ φέροντα ἑλληνικὰ ὀνόματα, οὔτε ἀρχαῖοι Ἕλληνες εἶναι, οὔτε σύγχρονοι. Ὅτε ἐν τῇ γαλλικῇ μεταφράσει διαλέγονται γαλ-

λιστί, οὐδὲν ξενικὸν διακρίνομεν εἴτε εἰς τὰς σκέψεις εἴτε εἰς τὴν συμπεριφορὰν αὐτῶν.

Ἐὰν κρίνωμεν τὸν Παπαρρηγόπουλον μὴ ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὴν ἐθνικότητα αὐτοῦ, εὐρίσκομεν ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ πολλὴν χάριν, πολὺ αἶσθημα, πολλὴν εὐφυΐαν· ἀλλ' ὅσῳ μᾶλλον ἐπαινοῦμεν αὐτὸν ἐκ τῆς ἐπόψεως τῆς γαλλικῆς φιλολογίας, τόσῳ ἐπιφυλακτικώτεροι εἴμεθα ἐξετάζοντες αὐτὸν ὡς Ἑλληνα ποιητὴν.

Ε'.

Ὁ Βασιλειάδης ὡσαύτως δὲν διέφυγε τὴν ξενικὴν ἐπίδρασιν. Εἶναι ποιητῆς πλήρη ὁρμῆς, ἀλλὰ συχνάκις δεῖται χαλινσοῦ. Ὑπὸ τὸν κάλαμον αὐτοῦ αἱ ιδέαι συνωθοῦνται ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε δὲν ἐκπλήσσει τίς διὰ τὴν σύγχυσιν, ἣτις ἐνίοτε ἀπαντᾶται ἐν αὐταῖς. Παραθέτομεν ὡς ὑπόδειγμα τοῦ λυρικοῦ αὐτοῦ ὅρους τὰς ἐπομένους στροφάς τοῦ ποιήματός του **Εἰς φίλον.**

Εἶναι τοῦτο δριμεῖς καὶ πικρὰ διαμκρτύρησις κατὰ τῶν σκληρῶν ἀναγκῶν τοῦ βίου. Γνωστόν ὅτι ὁ τε Βασιλειάδης καὶ Παπαρρηγόπουλος, σπουδάζοντες νομικὰ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ἐπεδόθησαν ἀμφοτέροι εἰς τὸ δικηγορικὸν στάδιον. Ἐπειδὴ δ' αἱ Ἀθῆναι δὲν στεροῦνται δικηγόρων, ὁ συναγωνισμὸς τοῦ ἐπαγγέλματος παρεῖχε, φαίνεται, ἱκανὰς ὥρας σχολῆς εἰς τοὺς δύο Ἑλληνας ποιητάς.

Τῷ φίλῳ Ἰωάννῃ Κ...

Γνωρίζω ποῖος μόλυβδος τὰ στήθη σου βαρύνει
Καὶ ποῖον πῦρ οὐράνιον τεφρώνει τὰς στιγμάς σου
Κ' ἐγνώρισα τοὺς ρεμβασμούς. . . καὶ ποῖα ἡ ὁδὸν
Ἄν ἐν ταύτῳ σέ εἰπωσιν οἱ φρόνιμοι Ἐργάσου. . .

Κ' ἐνῶ πρὸς τὸν αἰγιαλόν, ἐπάνω πέτρας σύννους
Ἦ ἐπὶ λόφου χλοανθοῦς κρατεῖς τὰ βήματά σου
Καὶ βλέπεις πέραν, ἔρμαιοι εἰς λογισμοὺς πυρίνους,
Οἱ ἄλλοι παρερχόμενοι σοὶ λέγουσιν Ἐργάσου. . .

Καὶ ἂν ὁ δῶν ἥλιος τῆς λύκης ἡ μαγεία,
Ἦ τ' οὐρανοῦ ἡ ἄδυστος πλανᾷ τὰ ὄμματά σου
Καὶ αἶρεσαι καὶ σβύνεις ἐν γλυκερᾷ μανίᾳ,
Οἱ ἄνθρωποι, ἀφρόντιδες, σοὶ λέγουσιν Ἐργάσου.

Κ' ἐν ᾧ ἐμπρός σου ἔκτασις διέρχεται—παρθένος,
Καὶ ὡς τρωθεῖσθ' κόπτεται εὐθὺς ἡ λαλιά σου
Καὶ μένεις χαίνων, ἢ ἔμεινες ἐκεῖ συντετριμμένος,
Οἱ ἄνθρωποι, ἀνάλγητοι, σοὶ λέγουσιν Ἐργάσου.

Ἐργάσου, ναί. ὦ φίλε μου, γενοῦ αὐτόχειρ, σβύσου
Καὶ θραῦσον ἀερόπληγα, ἀβροσιπῇ κιθάραν
Καὶ φύγε ἐν ἰδρωτί σου τὸν ἄρτον τῆς ζωῆς σου!
Τοιαύτην ἔδωκ' ἐφ' ἡμᾶς ὁ πλάστης τὴν κατάρκιν.

Ἐργάσου, ναί. Κατάσταιλον τὰς πτήσεις τοῦ νοός σου,
Μαστίγωσον τὸ στήθος σου, ἐὰν ἀκόμη πάλῃ,
Μὴ βλέπῃς τ' ἄστρα τ' οὐράνοῦ, τὴν ἱριδα τῆς ὁράσου,
Ἐμπρός, τῆς ὕλης ἡ ζωὴ ἔχει φρικώδη κάλλη...

Ἐργάσου, χαῖνε ἐκθαμβος ἐμπρός τῶν ἡλιθίων
Καὶ βλέπε ὅλα κάλλιστα αἰέποτε καὶ ἐν παῖσιν
Ἀλλοίμονον ἂν ἤθελες τὴν κεφαλὴν σου σείων
Ἀλλοίμονον ἂν ἤθελεις πρὸ τοῦ κακοῦ μορῶσαι!

Ἐργάσου. Τὰς θωπείας σου, τοὺς λόγους τῆς ἡμέρας,
Τὴν νύκτα μόνος σιγηλός, ἀγρύπνει διαγράφων,
Ἀγρύπναι, ἄλλος ἄνθρωπος καὶ σκοτεινὸν τι τέρας,
Παγίδας μηχανώμενος ἢ ἀνορύσσων τάφον.

Ἐργάσου. Δὸς τὴν χεῖρά σου εἰς βδελυρῶν φιλίαν,
Βυθίσου εἰς ἐταιρισμοὺς καὶ εἰς ληστῶν ἀγέλην,
Ἀπάτα, κλέπτει,—ὅπλα σου αὐτὰ πρὸς ἐργασίαν...
Καὶ μὴ καλεῖσαι ἄνθρωπος καὶ μὴ καλεῖσαι Ἕλληνα.

Ἡ ἐργασία ἡ παροτρύνουσα πρὸς τὴν σπουδὴν δὲν εἶναι τόσο ἀξία
περιφρονήσεως. Ὁ ἐργαζόμενος δύναται νὰ μὴ ὑπερασπίζεται ἀδίκους μό-
νον ὑποθέσεις, οὐδὲ νὰ ταπεινῶνῃ τὸν χαρακτῆρά του διὰ σχέσεων εἰς
κέρδος μόνον ἀποβλεπουσῶν. Διὰ τοῦ κόπου τὸν ὁποῖον καταβάλλει τις
ὅπως ζήσῃ, κατορθοῖ ἐνίοτε νὰ ἀνυψωθῇ.

Καὶ εἰς τὸν ποιητὴν,—καὶ μόνον ποιητῆς ἐὰν εἶναι, πρέπει νὰ ἐπανα-
λαμβάνηται: Ἐργάσου, ἐργάσου! Εἰς τὰ ὕψη τῆς τέχνης δὲν ἀφικνεῖται
τις ἄνευ ἀγῶνος, ἢ δ' ἐπιστήμη τοῦ γράφειν δὲν ἀποκτᾶται ἀκόπως.

Ὁ Βασιλειάδης, ἐκ φύσεως πεπρωτισμένος, ἀποβιώσας νέος ἔτι, δὲν
ἐπρόφθασε νὰ γνωρίσῃ τὴν ἡδονὴν τῆς ἐργασίας, ἀπηλλάγη τῆς θλίψεως
τοῦ νὰ ἴδῃ τὸν χρόνον φεύγοντα καὶ αἰσθανθῇ ὅτι ὁ βίος βραχύς.

Ἐν τῷ δράματι αὐτοῦ ἡ **Γαλάτεια**, ὅ,τι πρὸ πάντων μοι ἐνεποίησεν ἐντύπωσιν, ἦν ἡ δύναμις μεθ' ἧς συνεσώρευσε γιγαντιαίως πως πάντα τὰ εἶδη τῆς ποιήσεως, ἀπάσας τὰς ἐμπνεύσεις ἀναμιγνύων τολμηρῶς τοὺς ἀρχαίους μύθους μετὰ τῶν νεωτέρων.

Ἐξεκαθάρισα λοιπὸν τὸ παράδοξον τοῦτο δράμα, ἐπεξεργάσθην τὴν ἐμπνευσιν τοῦ ποιητοῦ, ἐξηυγένισα μετ' αὐτοῦ τὸν δημῳδὸν μῦθον, τὸν τοσοῦτον ἐμπαθῆ καὶ δραματικόν, ἀφῆρσα ἄνευ δισταγμοῦ πᾶν περιττὸν ἢ περιπεπλεγμένον ἐπεισόδιον, καὶ προσεπάθησα νὰ ἐξαγάγω ἐκ τοῦ ἀρχαίου μύθου τὸ ἐν αὐτῷ ἐγκρυπτόμενον ἀπλοῦν καὶ ἰσχυρὸν πάθος.

Ὁ Βασιλειάδης, ὡς καὶ ὁ Πικερρηγόπουλος, ἐπιρρεάσθησαν ὑπὲρ τὸ δέον ὑπὸ τοῦ ρωμαντισμοῦ. Ἀλλὰ τίς ὁ λόγος τοῦ ρωμαντισμοῦ ἐν Ἑλλάδι; Ἡ Ἑλλὰς δὲν ἀφίκετο εἰσέτι εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ἐνδοιασμοῦ καὶ τῆς ἀπογοητεύσεως εἰς ὃν εἶχε φθάσει ἡ ἐν Ἑσπερίᾳ κοινωνία κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς γενέσεως τοῦ ρωμαντισμοῦ. Ὡς δικαίως ἐρρέθη ὑπὸ τοῦ κ. Ροῖδου, ἡ Ἑλλὰς δὲν νοσεῖ τὴν νόσον τοῦ αἰῶνος· δὲν ἐφθασεν εἰσέτι εἰς τὴν ὥραν τῆς ἀπογοητεύσεως.

Ἡ ἀπαισιοδοξία δὲν εἶναι φυσικὸν προϊόν τοῦ ἐλληνικοῦ ἐδάφους. Ἐν Ἑλλάδι ὁ βίος εἶναι ἀγαπητὸς αὐτὸς καθ' ἑαυτόν. Ἡ μελαγχολία ἢ ἡ ψυχικὴ ἀποθάρρυνσις, τὰ αἰώνια παράπονα κατὰ τῶν κακουχιῶν καὶ θλίψεων τοῦ βίου, ἐγεννήθησαν ὑπὸ τὰ πικρὰ δάση τῆς Ἀρκτοῦ, οὐχὶ ὑπὸ τὴν θαλερὰν ἐλαίαν· εἶναι καρπὸς τῆς γοτθικῆς, οὐχὶ τῆς ἐλληνικῆς τέχνης· πάντα ταῦτα δὲν δύνανται νὰ εὗρωσιν ἡχῶ ἐν Ἑλλάδι, μεθ' ὅλας τὰς προσπαθείας ὁμίλων τινῶν, ἢ μᾶλλον ρεμβαστικῶν τινῶν συνειρισμῶν.

Υπάρχει δόσις τις νεανικῆς περιφιλαυτίας εἰς τὸ νομίζειν ἑαυτὸν δυστυχέστερον τῶν ἄλλων. Ὁ βίος βεβαίως ὑπόκειται εἰς ἀγῶνας φοβερούς, ἀλλ' ἐὰν ἡ γενναιότης χρησιμεύῃ ὅπως ἀμύνηται τις κατὰ τῶν τραυμάτων τῆς τύχης, ἡ ἀληθὴς γενναιότης συνίσταται εἰς τὸ νὰ φέρῃ τις αὐτὰ καρτερικῶς, ὅταν ἔλθωσιν. Ἡ κραυγὴ τῆς λύπης θὰ ἐκραγῇ τοῦτο εἶναι ἀνθρώπινον· ἀλλὰ τὸ αἰώνιον παράπονον τῆς μεμφιμοιρίας κουράζει ἐν τέλει· δὲν ἀμφιβάλλομεν δὲ ὅτι οἱ ζοφεροὶ διαλογισμοὶ τῆς ἀθηναϊκῆς νεολαίας, θὰ διασκορπισθῶσιν εἰς τὴν πρώτην πνοὴν ἐθνικοῦ τινος ἐνθουσιασμοῦ.

Λυπηρὸν νὰ τὸ λέγῃς τις, πλὴν ἀνάγκη νὰ ἐπαναλαμβάνηται ὅτι τὸ ἐπικρατοῦν ἤδη ἐν τῇ νεοελληνικῇ φιλολογίᾳ πνεῦμα, ἐνεφυσήθη ὑπὸ τῆς βεβιασμένης ὠθήσεως τῆς ἐπιβληθείσης εἰς τοὺς ποιητὰς τῶν Ἀθηνῶν.

Ἡ δίψα τῶν ἀμοιβῶν καὶ τῶν ἀνευφημιῶν ὤθησε τὴν σύγχρονον ποίησιν ἔξω τῆς φυσικῆς αὐτῆς τροχιάς. Τὴν πηγὴν αὐτῆς εἶχε, ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν, τὸν ρυθμὸν, τὴν ἀρρενωπὴν ἐμπνευσιν, ἐν τῇ δημῳδαί ποιήσει. Ἀντὶ δὲ τοῦ νὰ ἐπιρρώσῃ τὴν νέαν ταύτην τῆς Ἑλλάδος ποίησιν διὰ

τῆς μελέτης τῆς ἀρχαιότητος, ἐνεθάρρουν τὴν ἀπομίμησιν ἀρχαιοτρόπων ἐξωτερικῶν τύπων, καὶ οὐδὲν ἄλλο κατώρθωσαν ἢ τὴν παραγωγὴν ἐσιπλάστου φιλολογίας. Ἀλλὰ τὸ τέλος τῆς περιόδου ταύτης τῆς δοκιμασίας φαίνεται προσεγγίζον. Τὰ σημεῖα εἶναι καταφανῆ καὶ ἐλπίζομεν νὰ καταδείξωμεν αὐτὰ πρὶν ἢ περάνωμεν τὸ μέρος τοῦτο τῆς μελέτης ἡμῶν.

Ζ.

Ἡδυνάμεθα ἐνταῦθα νὰ ἐξετάσωμεν τὰ ἔργα καὶ ἄλλων Ἀθηναίων ποιητῶν, καὶ νὰ ἐκλέξωμεν μάλιστα χωρία διακρινόμενα ἐπὶ ποιητικῇ κηλλονῇ, ἴσως δὲ καὶ ἐθνικώτερα τὴν ἔμπνευσιν τῶν τριῶν προηγουμένων ποιημάτων. Ἡδυνάμεθα ὡσχύτως νὰ ἀνυψώσωμεν τινὰ τῶν ἐκτενεστέρων ποιημάτων, ἅτινα βραβευθέντα ἐν τῷ ποιητικῷ διαγωνισμῷ, ἀπέκτησαν οὕτω φήμην κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον διαρκῆ. Ἀλλὰ φοβούμεθα μὴ ὑπερβῶμεν τὴν γραμμὴν ἐνθα λήγει τὸ ἐνδιαφέρον. Ἡ ἀφθονία τῆς ὕλης, τὸ ἐπαναλαμβάνομεν, δυσχεραίνει τὴν ἐκλογὴν.

Πολλοὶ ποιηταί, πολλοὶ στίχοι. Ὁ χρόνος θὰ ἐπιτελέσῃ ὅ,τι ἡμεῖς οὔτε τὸ δικαίωμα, οὔτε τὸν καιρὸν ἔχομεν νὰ πράξωμεν, πραγματοποιῶν ἔτι ἅπαρ τὸ τῶν γραφῶν, ὅτι «ὁ ἐαυτὸν ταπεινῶν ὑψωθήσεται, καὶ ὁ ὑψὼν ἐαυτὸν ταπεινωθήσεται».

Πολλοὶ τῶν ποιητῶν τῆς σχολῆς τῶν Ἀθηνῶν ἐποίησαν στίχους μόνον κατὰ τὴν νεότητά των. Αἱ δυσκολίαι τῆς ποιήσεως συντελοῦσι πρὸς μὀρφωσιν τοῦ ὕφους, ὥστε μέτριος ποιητὴς δύναται ἐνίοτε ν' ἀποβῇ ἀξιόλογος πεζογράφος. Πολλοὶ τὸ ἀπέδειξαν. Οὕτω νέος τις λόγους τιμῶν νῦν τὴν Ἑλλάδα διὰ σπουδαίων ἔργων, ἐν ἀρχῇ ἔγραψεν ἐν ἡ δύο δράματα, ἅτινα καὶ βραβευόμενα δὲν θὰ ἤρουν ὅπως παρὰσχῶσιν εἰς αὐτὸν φιλολογικὴν φήμην. Τὰ πλεῖστα τῶν ποιητικῶν ἔργων, ἅτινα κατακρίνομεν, ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῶν, δὲν θὰ ἐτύγχανον τῆς ἐπικινδύνου τιμῆς τῆς δημοσιεύσεως ἄνευ τῶν διαγωνισμῶν. Θὰ ἔμεναν ὅ,τι ἦσαν προπαρασκευαστικὰ ἔργα.

Ἐκπλήσσει τοὺς Γάλλους ἡ εὐκολία μεθ' ἧς ἐκτυποῦνται βιβλία ἐν Ἀθήναις. Ἐν Γαλλίᾳ, καὶ ὅταν συγγραφεὺς τις ἀναλαμβάνῃ τὴν δαπάνην τῆς δημοσιεύσεως, δυσκόλως εὕρισκει ἐκδότην. Ἐν Ἑλλάδι, τούναντίον εὐχερεστάτη ἡ ἐκτύπωσις εἴτε ἰδίαις δαπάναις, εἴτε διὰ συνδρομῶν. Ἀληθῶς, ἂν ἐξ ἐνὸς οἱ συγγραφεῖς δὲν ἀπαντῶσι δυσκολίαις ἐκ μέρους τοῦ ἐκδότου στεροῦνται ὁμῶς ἐξ ἄλλου τῶν πλεονεκτημάτων ἅτινα χορηγεῖ καλῶς ὀργανισμένη βιβλιομπορία. Ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὁ Ἕλλην συγγραφεὺς ἀρκεῖται ἐκ ἀνάγκης εἰς τὴν μεταξὺ τῶν φίλων ἢ τῶν συνδρομητῶν αὐτοῦ μόνον διάδοσιν τοῦ βιβλίου του.

Εὐτυχῶς, ἢ δυστυχῶς, οἱ τελευταῖοι οὗτοι σχεδὸν ποτὲ δὲν λείπουν.

Μας διηγήθησαν ἐπὶ τούτῳ τὸ ἐξῆς χαρακτηριστικὸν ἀνέκδοτον περὶ φιλοπάτριδος καὶ λογίου καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, ἀποδιώσαντος πρότινων ἐτῶν. Κατὰ τινὰ ἐπίσκεψιν φίλου του, διανομεὺς τις τῷ παρουσιάζει κατάλογον συνδρομητῶν. Ὁ καθηγητὴς ὑπογράφει ἀνεξετάστως καὶ προσφέρει τὸν κάλαμον εἰς τὸν ἐπισκέπτην αὐτοῦ. — Περὶ τίνος πρόκειται; ἐρωτᾷ αὐτός. — Περὶ τῆς δημοσιεύσεως βιβλίου τινός. — Ἀλλὰ τίνος βιβλίου; — Ὑπόγραφον!

Ὁ φίλος ὑπογράφει, ὁ δὲ διανομεὺς ἀναχωρεῖ μὲ δύο ὀνόματα ἀντὶ ἐνὸς εἰς τὸν κατάλογόν του. — Ἐὰν τὸ πρᾶγμα εἶναι ἄθλιον, εἶσαι ὑπόλογος φίλε μου, λέγει ὁ ἐπισκέπτης. — Τί πειράζει; ἀπαντᾷ ὁ λόγιος; Πράττε ὡς ἐγώ, φίλτατε, καὶ ὑπόγραφε πάντοτε ἀνεξετάστως. Πολλὰ βεβαίως ἀνοησίαι θὰ δημοσιευθῶσιν οὕτως, ἀλλὰ μετὰ τῶν κακῶν βιβλίων, θὰ τυπωθῶσι καὶ καλὰ, ἅτινα ἄλλως, δὲν θὰ ἠδύναντό ποτε νὰ ἐκδοθῶσιν.

Εἴπομεν ὅτι ὁ Παπαρρηγόπουλος καὶ ὁ Βασιλειάδης ἐδημοσίευσαν δράματά τινα, ἀλλὰ δὲν ἦσαν μόνοι οὗτοι οἱ γράψαντες τοιαῦτα. Εἰς τοὺς ποιητικοὺς διαγωνισμοὺς ὑπεβλήθησαν πολλὰ δραματικὰ ἔργα, ὧν τινὰ ἐβραβεύθησαν.

Ὁ κ. Βερναρδάκης ἐν ἄλλοις, πρῶτον καθηγητὴς τῆς ἱστορίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, καὶ ἐκ τῶν ποιητῶν ὧν ἡ φήμη ἤκιστα διεφιλονεικῆθη, συνέγραψε δράματά τινὰ ἄξια λόγου. Ἡ ὑπόθεσις ἐνὸς ἐξ αὐτῶν (**Μαρία Δόξα πατρῴη**), ἐλήφθη ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς κατοχῆς τῶν Φράγκων ἐν Ἑλλάδι, ἐποχῆς ἣτις ἐπὶ τινὰ χρόνον ἐχρησίμευσεν ὡς πηγὴ ἐμπνεύσεως εἰς τοὺς ποιητὰς τῆς σχολῆς τῶν Ἀθηνῶν.

Ὁ κ. Ἀγγελος Βλάχος, οὗ πολλάκις ἐμνήσθημεν ἐν τῇ μελέτῃ ἡμῶν ταύτῃ, ἔγραψε διαφόρους πνευματώδεις κωμωδίας, ὧν τρεῖς ἢ τέσσαρες ἐβραβεύθησαν.

Ὁ κ. Δημήτριος Κορομηλάς, συνέγραψε περὶ τὰς δέκα πέντε κωμωδίας, τινὲς τῶν ὁποίων μετεφράσθησαν γαλλιστί.

Ἡ πολυγραφία τῆς νέας ἀθηναϊκῆς φιλολογίας καὶ εἰς τὸ εἶδος τοῦτο εἶναι ἄξια θαυμασμοῦ. Ἐν τῇ *φιλολογικῇ ἱστορίᾳ* τῆς Ἑλλάδος, ὁ κ. Ραγκαβῆς παρέχει κατάλογον τῶν πρωτοτύπων δραματικῶν ἔργων τῶν δημοσιευθέντων ἀπὸ τοῦ 1821, ὁ δὲ κατάλογος οὗτος περιλαμβάνει περὶ τὰ ἑκατὸν ὀγδοήκοντα δράματα μὴ συμπεριλαμβανομένων τῶν πολυαρίθμων μεταφράσεων ἑλλογλώσσων δραμάτων. Ὁ κ. Ραγκαβῆς βεβαίως παρέλειψε καὶ τινὰ, διότι ἐν τῷ προλόγῳ αὐτοῦ λέγει: «Γράφων μακρὰν τῆς Ἑλλάδος, στεροῦμαι τῶν πηγῶν αἵτινες θὰ μοὶ παρεῖχον ἀφθονωτέραν ὕλην, μόνην δὲ καταφυγὴν ἔχω τὰς σημειώσεις μου καὶ τῆς πληροφορίας ὥς ἐκ μνήμης ἀρύομαι». Τοῦτο ἐξηγεῖ τὴν κατὰ τῆς ἱστορίας ταύτης τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας ἐπιρριφθεῖσαν μορφήν, ὅτι εἶναι ἀτελής.

ἀλλὰ καὶ οὕτω τὸ ἔργον τοῦ κ. Ραγκαβῆ εἶναι τὸ ἄριστον περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου.

Ἐν τῷ μακρῷ καταλόγῳ τοῦ βιβλίου τοῦ κ. Ραγκαβῆ, ὑπάρχουσι δράματα μὴ στερούμενα ὠραίων στίχων· ὑπάρχουσί τινα ἐν οἷς ἡ ἀνάπτυξις τῆς ὑποθέσεως γίνεται μετ' εὐστοχίας, οἱ δὲ χαρακτῆρες ἔχουσιν ὑπόστασιν. Ἀπαντὰ σχεδὸν ἀποπνέουσι τὸ εὐγενὲς αἶσθημα φιλοπατρίας μετὰ μεΐζονος ἢ πλείονος ἐπιτυχίας, ἀλλὰ μετὰ τῆς αὐτῆς πάντοτε εἰλικρινείας. Ἐκ τῶν κωμωδιῶν, πολλὰ εἶναι εὐφυέσταται καὶ ζωηρόταται καὶ ἐνεγράφησαν ἐπαξίως εἰς τὸ δραματολόγιον τοῦ νεωτέρου ἑλληνικοῦ θεάτρου. Ἀλλ' ἀφίνοντες εἰς τὴν ἑλληνικὴν κριτικὴν τὴν διαλογὴν ἐκ τῆς δραματικῆς ταύτης πληθώρας, ἀρκούμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτε τὸ σύγχρονον θέατρον ἐν Ἑλλάδι δὲν εὔρεν εἰσέτι τὸν Σαίξπηρον, τὸν Μολιέρον ἢ καὶ τὸν Ἀλφιέρην αὐτοῦ.

Ὁ μὲν κ. Ραγκαβῆς φαίνεται ἀποδίδων τὸ τοιοῦτον (σελ. 197 τοῦ 2ου τεύχους) εἰς τὴν ἑλλειψιν θεάτρου ἀνταξίου μεγάλων δραματικῶν ἔργων. Ἄλλοι λέγουσιν ὅτι ἡ Ἑλλὰς εὕρίσκαται εἰσέτι εἰς τὴν λυρικὴν αὐτῆς περίοδον, ὅτι δὲν ὑπερέβη ἢ δὲν ὑπέστη τὰς ἀναγκαίαις ἐξελίξεις, αἵτινες προηγοῦνται τῆς μορφώσεως ἐθνικοῦ θεάτρου.

Ἐξερχόμεθα ἤδη τῶν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον τεχνητῶν στοιχείων, τῶν ὑπὸ τῶν διζωνισμῶν δημιουργηθέντων, ὅπως μελετήσωμεν τὰ ἔργα ποιητοῦ, προωρισμένου, καθ' ἡμᾶς, νὰ δώσῃ νέαν τροπὴν εἰς τὴν σχολὴν τῶν Ἀθηνῶν.

Η'

Ἐν τῇ ἑλληνικῇ φιλολογίᾳ ἀπαντῶμεν διάφορα παραδείγματα ποιητικῶν οἰκογενειῶν. Παραδείγματος χάριν τοὺς δύο ἀδελφοὺς Σούτσους, καὶ περὶ τοὺς ἑξ τούλάχιστον ἄλλους τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος, οἵτινες ὡσαύτως ἔγραψαν καὶ ἐδημοσίευσαν στίχους. Ὁ κ. Ραγκαβῆς, ὁ μεταφραστὴς τῆς Φαίδρας καὶ τοῦ Κίννα, εἶναι πατὴρ τοῦ κ. Ἀλεξάνδρου Ραγκαβῆ, πατρὸς τοῦ κ. Κλέονος Ραγκαβῆ. Τούτου ἡ τραγωδία «Τουλιανὸς ὁ Παραβάτης», ἠγειρεν ἀρκετὸν θόρυβον πρὸ τινων ἐτῶν. Ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς ἀνθολογίαις εὕρισκομεν προσέτι τρεῖς ἀδελφοὺς Βυζαντίους, δύο ἀδελφοὺς Ματαράγκας κλπ.

Οὕτως ἔχομεν καὶ δύο ἀδελφοὺς Παράσχους τὸν Γεώργιον καὶ τὸν Ἀχιλλέα· ὁ πρῶτος ἐγένετο γνωστὸς ἐκ τῶν ποιήσεων αὐτοῦ, ὧν τινες ἐγένοντο δημοτικά, καὶ ἐκ τῆς καλῆς αὐτοῦ μεταφράσεως τοῦ Ἐρνάνη, δημοσιευθείσης μέχρι τοῦδε ἐν ἀποσπάσμασιν. Ὁ δεύτερος, ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Βαλαωρίτου, εἶναι ὁ δημοφιλέστατος ποιητὴς τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ Ἀχιλλεὺς Παράσχος δὲν εἶναι εἷς ἐκ τῶν δαφνοστεφῶν ποιητῶν, οὓς τὸ Πανεπιστήμιον ἐδωρεῖτο κατ' ἔτος τῇ Ἑλλάδι. Οὗτος ἀπετάθη ἀπ' εὐ-

θείας εἰς τὸ κοινόν, ἡ δὲ φήμη τοῦ προσῆλθεν ἀφ' ἐαυτῆς ἄνευ βραδείων καὶ διαγωνισμῶν. Οὐτε ἐκούρσας τὸ κοινὸν δι' ἀλλεπκλήλων δημοσιεύσεων τῶν ποιημάτων αὐτοῦ, ἄτινα δέον ν' ἀναζητῇ τις εἰς περιοδικά, ἐφημερίδας καὶ φυλλάδια μέχρις οὗ δημοσιευθῇ ἢ ἐν Ἀθήναις ἀγγελθεῖσα ἔκδοσις τῶν ἀπάντων αὐτοῦ. Ἡ ζήτησις ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ προηγήθη τῆς προσφορᾶς.

Ὁ Παράσχος ἔχει τὰ ἐλαττώματά του. Δὲν διῆλθε ἀτιμωρητὴ τὴν νεότητά του ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ Πανεπιστημίου διαβιώσας ἐν τῇ περιθαλλούσῃ αὐτὸ ἀτμοσφαίρᾳ. Καὶ αὐτὸς ἐνίοτε νοσεῖ τὴν νόσον τοῦ αἰῶνος, ἐξ ἧς οἱ Ἀθηναῖοι νομίζουν ὅτι κατ' ἀντανάκλασιν πάσχουσιν· ἀλλ' ἐν τοῖς ποιήμασιν αὐτοῦ ὑπάρχει τοσοῦτον εἰλικρινὲς αἶσθημα δεδοκιμασμένου πάθους, ὥστε συγχωρεῖ τις εἰς τὸν Ἑλληνα τοῦτον τὰς ῥωμαντικὰς αὐτοῦ ὁρμάς.

Ἡδύνάτῳ τις νὰ μεμρῇ τὸν Παράσχον καὶ δι' ἄλλο τι. Δὲν παρέχει πάντοτε τῷ ἀναγνώστῃ τὴν εὐχαρίστησιν νὰ συμπληρώσῃ τὴν ἰδέαν του, ἀλλὰ παρουσιάζει αὐτὴν ὑπὸ πάσας τὰς ῥάσεις τῆς, τὴν περιστρέφει καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις· ἔχει ἀφθονίαν εἰκόνων καὶ πικραβολῶν, ἀφθονίαν ἣτις πανταχοῦ ἤθελε θεωρεῖσθαι ὑπερβολικὴ, ἀλλ' ἀποβρίνει ἔτι μᾶλλον μεμπτέα ὅτε ὁ γράφων ἀποτείνεται πρὸς κοινόν, οἷον τὸ ἐλληνικόν, ὅπερ προλαμβάνει τὴν διάνοιαν τοῦ λέγοντος. Ἀληθῶς αἱ πικραβολαὶ τοῦ Παράσχου εἶναι ὠραῖαι, αἱ εἰκόνες αὐτοῦ τόσον ζωηραὶ ὡς ὁ δὲ στίχος του τόσον διάπυρρος καὶ ἐναρμόνιος, ὥστε ὁ ἀναγνώστης λησμονεῖ νὰ δυσανασχετῇ ἐπὶ τῇ μακρηγορίᾳ αὐτοῦ. Εἶναι φύσις ὄντως ποιητικὴ καὶ πρωτότυπος, κατορθώσασα ν' ἀνοίξῃ ἴδιον δρόμον ἐκτὸς τῶν τετριμμένων ὁδῶν.

Ὁ Παράσχος ἠκολούθησεν ἐναλλάξ δύο μεθόδους· ἐν ἀρχῇ μὲν ἔγραψεν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Πανεπιστημίου ἐπιβαλλομένην γλῶσσαν, ἀλλ' ἡ ἔμφυτος αὐτῷ καλαισθησία τὸν ὥθησε βαθμηδὸν εἰς τὴν ἀνεύρεσιν τῆς ἀληθοῦς ἐθνικῆς ἐμπνεύσεως. Πρὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν γράφει εἰς δημώδη γλῶσσαν. Οὐδὲν ἥττον διὰ τοῦ τρόπου τῆς φράσεως, διὰ τῆς κατασκευῆς τοῦ στίχου καὶ διὰ τῆς συνεχοῦς χρήσεως τῆς ὁμοιοκαταληξίας, πρὸ πάντων δὲ διὰ τῆς πρὸς τὸν ῥωμαντισμὸν τάσεως αὐτοῦ, συνδέεται μετὰ τῆς σχολῆς τῶν Ἀθηνῶν.

Ἡ σχολὴ αὕτη διήνυσε περίεργον περὶ ἐαυτὴν κύκλον. Σήμερον φαίνεται ἐπιστρέφουσα εἰς τὴν ἀρχὴν αὐτῆς, εἰς τὴν ἀφετηρίαν τῆς. Ἐὰν ἐξ ἐνός ὁ Ζαλοκώστας ἐγκατέλιπε τὴν δημώδη γλῶσσαν ὅπως συμμετάσχη τῶν ἀπὸ τοῦ Πανεπιστημίου ταχθέντων διαγωνισμῶν, ἀφ' ἑτέρου ὁ Παράσχος, ἀπέστη τῶν διαγωνισμῶν ἵνα ἐπανέλθῃ εἰς τὴν δημώδη γλῶσσαν. Ὁ κύκλος ἐν νέου ἀνοίγεται εἰς τὸ σημεῖον ἐνθα ἠθέλησαν νὰ τὸν κλείσωσιν. Ὁ Ζαλοκώστας ἠλλαξέ σύστημα ὅπως εἰσέλθῃ ἐντὸς τοῦ κύκλου. Ὁ Παράσχος ἀναστέλλει τὴν κίνησίν του, μεταβάλλει διεύθυν-

σιν καὶ παραδέχεται τὴν ζῶσαν γλῶσσαν τὴν μεστὴν ποιητικῶν καλλο-
νῶν, τὴν ὁποῖαν εἶχον ἀποπειραθῇ διὰ παντός νὰ ἀποσκορακίσωσιν.

Ἐκ τῶν προσφιλεστέρων ποιήσεων τοῦ Παράσχου εἶναι τὸ :

Ποτάμι

Ποτάμι ταξειδιάρικο, ποτάμι ἀγαπημένο !
Μυριολογῶντας ποῦ μὲ πᾶς νὰ βυθισθῇς καῦμένο !
"Αχ ! σὰν κ' ἐμᾶς εἶσαι καὶ σὺ ὅποιος ἔμπροστὰ βαδίζει,
Ὅποιος βαδίζει πάντα ἔμπρός, ποῦ ἴσχει δὲν γνωρίζει,
Ἐγώ, ἐγώ νὰ σοῦ τὸ ἴπῳ, ἐγώ, καλὸ ποτάμι,
Τὰ χρυστκλλένια σου νερὰ ἢ Μοῖρα τί θὰ κάμῃ,
Ἀπὸ τὴν ἄβυσσος ἔρχεσαι, εἰς τὴν ἄβυσσος θὰ πέσῃς,
Δὲν θὰ ἔμπορέσῃς νὰ σταθῇς, φτωχό, δὲν θὰ ἔμπορέσῃς !
Πρέπει τὸν νόμο τὸν κοινὸ καὶ σὺ ν' ἀκολουθήσῃς . . .
Ποτάμι, θεὸ νὰ στερευθῇς ποτάμι, θεὸ νὰ σβύσῃς.
"Αχ ! βλέπε, βλέπ' ὅσο ἔμπορεῖς καὶ μάτια ἔν δὲν ἔχῃς,
Τὸν ἀσημένιον οὐρανόν, τὰ λούλουδα ποῦ βρέχεις.
Βλέπε τῆς γῆς τὴν ὠμορφιὰ καὶ τ' οὐρανοῦ τὴν χάρι,
Πρὶν πέσῃς μεσ' εἰς τὰ σκοτεινὰ καὶ ἢ ἄβυσσος σὲ πάρῃ,
Ἀργά, ἀργά ! μὴν βιάζεσαι ! τὸν οὐρανὸ στοχάσου.
Τὸν οὐρανὸ ποῦ ἀντανάκλῃς καὶ πέρνεις εἰς τὰ νερά σου.
Ἰδὲ τὰ νέφη τὰ λευκά, ποῦ ἐπάνω σου περνοῦνε
Γιὰ τὴν τοῦς μοιάζεις, ποταμέ, γλαυτὸ σὲ χαιρετοῦνε.
Ἐσ' εἶσαι σύννεφο ὑγρὸ λευκότερο ἀπ' τὰ κρίνα,
Ἐσ' εἶσαι σύννεφο τῆς γῆς καὶ τ' οὐρανοῦ ἐκαῖνα.
Γιὰ ἴπες μου, ἴπες μου, ποταμέ, τὴν μάστιγα ποῦ τὴν ἔχεις,
Ποῖα σύννεφα σ' ἐσπείρανε, σ' ἐγέννησαν καὶ τρέχεις ;
"Αχ ! μοιάζεις μὲ τὸν ἄνθρωπο, ἄχ ! μοιάζεις καὶ μ' ἐμένα !
Ὅμως ἐγὼ ἔκουράσθηκα ἔμπροστῆτερ' ἀπὸ σένα.
Μ' ἔρχεται τώρα, ποταμέ, εἰς τὸ κύμα σου νὰ πέσω,
Τὴν φλόγα πῶχαι μέσα μου εἰς τὰ στήθια σου νὰ σδέσω,
Ἐγὼ φωτιά, ἐσὺ νερό, ποτάμι θὰ μὲ σβύσῃς.
Ἐχεις τῆς λήθης τὸ νερό, καὶ θὰ μοῦ τὸ ποτίσῃς !
— Ἐλεγε, καὶ εἰς τοῦ ποταμοῦ τὴν ἄκρην ἐπεριπάτει
Ἐνας Οὐλυμπιόκοις ποιητὴς μὲ δακρυομένο ἴματι
Ἐνας π' ἀγάπησε πολὺ καὶ δὲν ἀνταγαπήθη.
Καὶ βλέποντας καὶ βλέποντας τὸ κύμα, ἐλησμονήθη.
Δὲν εἶδεν ὅτι ἐπαφτε μέσ' εἰς τὸ τρεχάτο μνηῆμα
Τὸ κύμα ἔλαβε τὸ νερό, καὶ ἢ ἄβυσσος τὸ κύμα.

Τὸ ἐξῆς ποίημα δὲν θὰ φανῇ παράδοξον εἰς τοὺς Γάλλους τοὺς γινώσκοντας ὅτι ἐν τῇ νῦν Ἑλλάδι ἀνευρίσκει τις ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν τὰς ὑπὸ τῆς ἀρχαίας κληροδοτηθείσας δοξασίας, ὡς ἀνευρίσκει ἐν Γαλλίᾳ τοὺς μύθους τῆς ἀρχαίας Γαλατίας. Παρεθέσαμεν ἤδη ποίημά τι τοῦ Ἰουλίου Τυπάλδου, ἐν ᾧ ὁ Κλέφτης μετὰ θάνατον μεταμορφοῦται εἰς πτηνὸν καὶ ἐπιστρέφει ὅπως ψάλλῃ ἡ θρηνήσῃ μετὰ τῶν συντρόφων αὐτοῦ.

Εἰς τὰ δημοτικὰ ᾄσματα ὁ θνήσκων Κλέφτης ζητεῖ ν' ἀνοίξωσιν αὐτῷ τάφον ἀρκετὰ εὐρύχωρον, ὅπως δύναται νὰ μεταχειρίζηται τὰ ὄπλα του, ἡ δὲ τελευταία αὐτοῦ κατοικία νὰ ἔχῃ ὀπήν, δι' ἧς ν' ἀκούῃ τὰς χειλιδόνας ἀγγελλούσας τὸ ἔαρ. Ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐπικρατεῖ ἡ συνήθεις νὰ κομίζωσιν ὡς προσφοράν ἐπὶ τῶν τάφων κόλλυβα. Ὁ χριστιανισμὸς ἀπέδωκεν εἰς τὰς προσφοράς ταύτας θρησκευτικὴν ἐννοίαν, οὐχ ἥτον ὁμῶς εἶναι αὐταὶ λείψανα τῆς δοξασίας τῆς ἀποδιδούσης εἰς τὴν πέρην τοῦ τάφου ὑπαρξίν τὰς ἀνάγκας τοῦ ἐπιγείου βίου. Ἀλλῇ ἀρχαίᾳ συνήθει, ἡ τῆς ἐκφορᾶς τῶν νεκρῶν μὲ τὸ πρόσωπον ἀσκεπές ὡσαύτως δὲν ἐξέλιπε. Περιβάλλουσι τὸ σῶμα μὲ τὰ ὠραιότερα ἐνδύματα καὶ σκορπίζουσιν ἄνθη ἐπ' αὐτοῦ ἡ θεὰ τοῦ θανάτου δὲν εἶναι ἀντικείμενον φρίκης ἐν Ἑλλάδι.

Ἐκρίναμεν ἀναγκαῖον νὰ προτάξωμεν ταῦτα, καίτοι γνωστὰ τοῖς περιηγηταῖς, ὅπως καταδείξωμεν ὅτι ἡ ἔμπνευσις τοῦ ἐπομένου ποιήματος προέρχεται ἐκ γνησίας ἐλληνικῆς πηγῆς.

Μῦθος

Ἦθελα τοῦ πατέρα μου ν' ἀνοίξω τὸ μνημεῖο,
 Νὰ σκάψω μὲ τὰ χέρια μου—νὰ βγάλω τὸ φορεῖο·
 Νὰ ἰδῶ πῶς μοῦ τὸν ἔκαμαν τόσον καιρὸ ἐκεῖ πέρα
 Ἡ νύκτα καὶ τὰ χρώματα τὸν γέρον μου πατέρα!
 Σφιγκτὰ σφιγκτὰ ν' ἀγκαλισθῶ τὸ σῶμά του τὸ κρύο,
 Στῆθος μὲ στῆθος, κεφαλὴ μὲ κεφαλὴ κ' οἱ δύο.

Ἦθελα νᾶμουν σάβανο νὰ ἠδύνω τὸ κορμί του,
 Νὰ ἤμουνα προσκέφαλο νὰ γύρν' ἡ κεφαλὴ του·
 Τῆς νεότητος του τὸ ὄνειρο 'ς τὸν ὕπνο του νὰ γένω,
 Νὰ ἤμουνα τῆς μάνας του εὐχὴ νὰ τὸν ζεσταίνω,
 Νὰ ἤμουν ὅσα ἔκανε καλὰ ὁπότεν ζοῦσε,
 Κ' ἡ προσευχὴ τῶν ὁρφανῶν ὑποῦ περηγοροῦσε.

Ἦθελα νᾶμουν οὐρανὸς 'ς τοὺς κόλπους νὰ τὸν ἔχω,
 Νὰ ἤμουνα παράδεισος μ' ἀκτῖνες νὰ τὸν βρέχω·

Νά ἤμουν σύννεφο λευκὸ νά τόνε ταξειδεύω,
Καὶ τοῦ Θεοῦ ἀρχάγγελος νά τόνε συντροφεύω.
Νάμουν ἀστὲρ τῆς αὐγῆς νά λάμπω 'ς τὰ μαλλιά του,
Τῆς Παναγίδος χαμόγελο ν' ἀνοίγω τὴν καρδιά του!

Ἦθελα νάμουναι σταυρὸς 'ς τὸν τάφο του νά μένω,
Νάμουν δροσοῦλα τ' οὐρανοῦ, τὸ χῶμά του νά ραίνω,
Νά ἤμουν δένδρο φουντωτὸ σκιά νά τοῦ χαρίζω,
Πουλάκι νά τοῦ κελαδῶ, ἄνθος νά τοῦ μυρίζω.
Νά ἤμουν εἰς τὸ μνήμά του λαμπάδα ἀνκμμένη
Νά ἤμουν μνήμά του ἐγώ, μονάχος νά μὴ μένη.

Ὑπάρχει ὁμοιότης καταπληκτικὴ μεταξὺ τοῦ νεκρικοῦ τούτου ἄσματος καὶ τινος ἐρωτικοῦ ἄσματος τῆς Προδτογκίας «Magali ma tante aimée».

Ὁ Παράσχος δὲν ἐποίησε πενθίμους μόνον ᾠδὰς, ἀλλ' ὕμνησεν ὡσαύτως τὸν ἔρωτα περιπαθέστιστα· οὐχ ἦττον ἐν πᾶσι τοῖς ποιήμασιν αὐτοῦ ἐπικρατεῖ ἡ θλίψις. Δὲν εἶναι ποιητὴς εὐθυμος, οἷος ὁ Χρηστόπουλος, εἶναι φυγὴ μελαγχολικὴ, ἀλλ' ἡ θλίψις του εἶναι φυσικὴ, ὅταν ἐπιτηδεύσῃς.

Ἄς κρίνῃ ὁ ἀνεγνώστης ἐκ τῶν ἐξῆς στροφῶν:

Ἀναμνήσεις

ὦ! νά τὸ Ἄντρον τῶν Νυμφῶν, καὶ νά τὸ μονοπάτι
Ὅπου ἐκείνη μὲν φορὰ μαζῇ μου ἐπεριπάτει·
Νά τὸ τρεχούμενο νερό, ποῦ τὴν ἐστραματοῦσε,
Τὸ δέντρο, ποῦ τὴν πρόσμενα καὶ τόσο ἀγαποῦσε,
Νά κ' ἡ μεγάλη πασχάλια καὶ νά τὸ ῥημοκλήσι.
Ποῦ ἤρχονταν τὴν Παναγιά μ' ἐμέ νά προσκυνήσῃ,
Ὅλα τὰ ἴδια φύλλα δυὸ δὲν εἶναι ἀλλαγμένα,
Καὶ μόνο ἄλλαξ' ὁ καιρὸς ἐκείνηνε κ' ἐμένα! . . .

ὦ! νά τῃνε ἡ ῥεμματιά, καὶ τὸ λιθάρι νά το,
Ποῦ μὲν βράδυά μ' ἐπρόσμενε, κ' ἐμένα ἐσυλλογᾶτο.
Ἐδῶ μοῦ πρωτοέσφιξε τὸ χέρι του μὲν ἡμέρα,
Τὸ πρῶτό μας τὸ φίλημα ἐδόσαμ' ἐκεῖ πέρα·
Ἐκεῖ καθήσαμε μαζῇ, ἐκλάφαμ' ἐκεῖ κάτω,
Ἐκεῖ τραγοῦδι ἔγραφα γι' αὐτὴν καρδιὰ γεμάτη,
Κ' ἐκεῖ ἐκείνη τ' ἄκουε μέ πονεμένα στήθη·
— Ἀγέρι ἔπῃρε τὸ φίλι καὶ τὸ τραγοῦδι λήθη!

Ἐδῶ μοῦ εἶπε : « σ' ἀγαπῶ ! » τὸ ἄπιστό της στόμα·
 Πέφτω, μὲ δάκρυα φιλῶ τὸ ἅγιο τοῦτο χῶμα.
 Ἐκεῖ ποῦ λένε : « σ' ἀγαπῶ ! » εἶν' ἡ μεριὰ ἀγία,
 Ἐρημοκλήσει τῆς καρδιᾶς. π' ἀκούσθῃ λειτουργία . . .
 Κάτω ἐκεῖ χαρούμενη ἀκούεται φλογέρα . . .
 Εἶναι τραγοῦδι ἐρωτικὸ χυμένο 'ς τὸν αἶρα,
 Καὶ μεσ' 'ς τὸ λόγγον, 'ς τὴ δροσιά, ὅλη ζωὴ καὶ χάρι,
 Κάθεται νειὰ χαρούμενη κι' ἀγένειο παλληκάρι·
 Ἔτσι μ' ἐμένα ἐκάθουντ' ἕναν καιρὸ κ' ἐκείνη !
 Ὁ νειὸς τὸ χέρι της κρατεῖ, ἐκείνη τοῦ τ' ἀφίνει
 Κ' ἡ φλογισμένη τους καρδιά 'ς τὰ δύο του μάτια καίει.
 Ἡ κόρη τοῦ μιλᾷ κρυφά· — ἄχ ! ξέρω τί τοῦ λέει . .

Ναί, ξέρω ὅλα ἡ καρδιά κ' ἀγάπησε τὰ ξέρι.
 Ξέρω τί εἶναι νὰ κρατῇς ἀγαπημένο χέρι.
 Τ' εἶναι μὲν λέξι ἀτέλειωτη, ἀνέλπιστα κομμένη,
 Πῶς ἀνεβλίν' ἀπ' τὴν καρδιά καὶ πάλι πῶς δὲ βγαίνει . . .
 Χαριτωμένη κεφαλὴ 'ς τὸ στῆθος μας σὰν κλίνη,
 Γνωρίζω πόσον εὐμορφα, πόσον γλυκὰ βαρύνει·
 Ὅμως ἀκόμη ἔμαθα, κ' ἐγνώρισα μὲ πόνο,
 Πῶς εἶναι ὅλα ἐπιβουλὴ καὶ τέχνη, τέχνη μόνο . . .

Τί κρῖμα, τὴν ἀγάπη μου 'ς ἐκείνη νὰ τὴν θάψω !
 Κρῖμα, λαμπάδα ἐμπροστὰ 'ς τὸ εἶδωλο ν' ἀνάψω !
 Γιὰ σύννεφο τοῦ οὐρανοῦ ὁ κορναχτὸς μ' ἐφάνη . . .
 Εἶναι σκληρό, πολὺ σκληρὸ κανέναν ν' ἀγαπήσῃ
 Ψυχὴ, π' ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ τὴν καταφρονήσῃ . . .

Ὁ Παράσχος ὕμνησε περιπαθῶς καὶ τὴν πατρίδα. Ἡ ἐπανάστασις τῆς Κρήτης τῷ 1866 — 68 καὶ αἱ κακουχίαι τῶν ἐξορίστων Κρητῶν τῶν καταφυγόντων πρὸς τοὺς ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι ἀδελφούς, τῷ ἐνέπνευσαν ὠραίους στίχους.

Ὁ ποιητὴς μας ἀνεμίχθη καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν. Ἀνῆκεν εἰς τὴν ἀντιπολίτευσιν ἐκείνην, ἣτις διὰ συννομιστῶν καὶ ἐπανάστασεων προὐκάλεσε τὴν ἐξωσιν τοῦ Ὁθωμανοῦ. Ἀλλ' ὁ θάνατος τοῦ ἐκθρονισθέντος ἡγεμόνος, ἐνέπνευσεν εἰς τὸν Παράσχον ἐλεγεῖον, ὅπερ εἶναι καὶ κατὰ τοῦτο ἄξιον σημειώσεως, καθὼ ἐμφατῖνον τὴν εἰς τὰ ἥθη τῆς Ἑλλάδος γενομένην μεταβολήν, ἀφ' ἧς ἐποχῆς ὁ Ἀλέξανδρος Σούτσος ἐξύμνει τὸν φόνον τοῦ Καποδιστρίου.

Ἐλεγέον

εἰς τὸν πρῶην βασιλέα τῆς Ἑλλάδος Ὁθωνα Α'.

Ἄν πάντες ἐσιώπησαν οἱ ἄνδρες σου φίλοι,
 Οὓς ἀπὸ σκότος ἔφερες βῆθ' εἰς τὴν ἡμέραν,
 Ἐάν δὲν ἤνοιξεν οὐδεὶς καὶ διὰ σέ τὰ χεῖλη,
 Κ' εἰς λήθην σ' ἐγκατέλειψαν θανάτου βαρυτέραν,
 Ἐγώ, ὁ πρὶν πολέμιος, ἐν δάκρυον θὰ χύσω·
 Δὲν λησμονῶ, καθὼς αὐτοί, πῶς βασιλεύς μου ἦσο!
 Συγγνώμην, φίλοι μου νεκροὶ τῆς Κύθνου, τῆς Ναυπλίας,
 Ἐάν ἐγὼ ὑπὲρ αὐτοῦ πικρὰν ῥῶδην τονίσω.
 Ἠξεύρω ποίας ἔχετε ἀγγελικὰς καρδίας...
 ὦ! ἄκλαυστον δὲν θέλετε τὸν Ὁθωνα ν' ἀφήσω!
 Ἄ! ὄχι, ὄχι! δι' αὐτὸν τὰς χεῖράς σας κινεῖτε,
 Καὶ τὰς πληγὰς σας κρύπτοντες νὰ ψάλω μοῦ ζητεῖτε...

ὦ ναί! μακρὰν ἀπὸ ἐμέ ἡ ἔχθρα καὶ τὰ μῖση.
 Τὸν τάφον δὲν ὑπερπηδᾷ παθῶν γηίνων κύμα,
 Ὁ ψάλτης θρόνους δύναται Καισάρων νὰ κτυπήσῃ·
 Πλὴν εὐλαβεῖται τοὺς νεκρούς, πλὴν συμπονεῖ τὸ μνήμα...
 Φεῦ! εἶναι τόσον ἱερὸν τὸ ἄφρωνον μνημεῖον,
 Καὶ ἔτι ἱερώτερον τὸ πίπτον μαγχαλεῖον!...

Ἄν κατ' ἐκείνου ἄλλοτε παράφορος ἀφέθην,
 Φερόμενος ὑπὸ πνοὴν ὀρμητικῶν λαιλάπων·
 Ἄν τὸν ἐτόξευσα κ' ἐγὼ εἰς τῶν παθῶν τὴν μέθην,
 Τὸν ἡγεμόνα πολεμῶν, τὸν Ὁθωνα ἡγάπων!
 Καὶ ὅταν, ὅταν ἔδωκε τῆς εἰμαρμένης δίκην,
 Ἐστέφθην μὲ κυπάρισσον εὐθὺς μετὰ τὴν νίκην...

Τί ἄρα, τί ἐσκέπτετο ἐξόριστος; ὁποίας
 Κολάσεις θὰ ὑπέφερε σιγῶν; . . . Θὰ ἐνθυμεῖτο
 Τὴν ὥραν, καθ' ἣν ἔφηθος ἱππεὺς πρὸ τῆς Ναυπλίας
 Ἀπὸ ἐν Ἑθνος εὐγενὲς θερμῶς ἐπευφημεῖτο·
 Τὴν τότε μέθην, τὰς λαμπρὰς ἐλπίδας, καὶ ἀκόμα
 Πῶς ἐπανεῖδεν ὕστερον τῶν πόσπων του τὸ δῶμα...
 Τὸν ἐνθυμεῖσθε Ἕλληνες, τὸν ἐνθυμεῖσθε ἔτι
 Μὲ τοῦ ἀγῶνος τὴν στολὴν καὶ μὲ τὸ σῶφρον βλέμμα; . . .

Μὲ εἶπον, ὅτι μὲ αὐτὴν ἐτέθη εἰς τὸ μνήμα.
 Τὴν ἤθελε καὶ σάδανον τὴν παλαιάν του φίλην...
 Ὅτι ὑπῆρξεν ἡ Ἑλλάς τὸ ὕστατόν του ρῆμα...

Κοιμοῦ ψυχὴ περίλυπος! κ' εἰς τὸ ψυχρὸν σου δῶμα
 Συγχώρει, ὡς σὲ συγχωρεῖ τὸ ἔθνος τῶν Ἑλλήνων.
 ὦ! εἶναι ἐλαφρότερον τοῦ στέμματος, τὸ χῶμα,
 Καὶ ὑπ' αὐτὸ τὴν κεφαλὴν τὴν κουρασμένην κλῖνον...
 Κοιμοῦ, Μονάρχα δυστυχῇ! Μονάρχα μου, κοιμήσου!...

ὦ! ἄνθη, ἄνθη εὖσμα τοῦ Ἰμμητοῦ του δότε,
 Τοῦ ὄρου του τοῦ προσφιλοῦς, τὴν μνήμην του νὰ ράνω.
 Ὀλίγον χῶμα δότε με τῆς γῆς μας πατριῶται.
 Νὰ ρίψω εἰς τὸ σκυθρωπὸν μνημεῖον του ἐπάνω!
 Τὸ χῶμα τῆς πατρίδος του ὡς ξένον τὸν βαρύνει,
 Καὶ θέλει χῶμα ἄττικὸν ἢ ζοφερά του κλῖνη...

Ναί! φέρετε τὸ λείψανον τὸ παραπονεμένον
 Εἰς τὴν ὠραίαν Ἀττικὴν, δι' ἣν ἐπόθει τόσον.
 Μνημεῖον σκάψατε εὐρὺ εἰς χῶρον ἀνθισμένον,
 Τοῦ κυανοῦ μας οὐρανοῦ νὰ δέχεται τὴν δρόσον.
 Τρεῖς πήχεις δότε κ' εἰς αὐτὸν εἰς τὰ βασίλειά του,
 Νὰ μὴ πλανᾷτ' ἐξόριστος ἀκόμη κ' ἡ σκιά του...

Ἰδοὺ εὐγενῆ αἰσθήματα, τιμῶντα σύμπασαν τὴν Ἑλλάδα, ἐν τῷ προ-
 σώπῳ τοῦ ἐκφράζοντος αὐτὰ ποιητοῦ καὶ ἐν τῷ τοῦ βασιλέως, ὅστις τὰ
 ἐνέπνευσε.

Παραθέτομεν τέλος καὶ τὸ ἐξῆς ἀπόσπασμα ἐκ διεξοδικοῦ ποιήματος
 ἀπαγγελθέντος ὑπὸ τοῦ Παράσχου ἐν τῷ συλλόγῳ Παρνασσῷ, κατὰ τὴν
 ἐπετηρίδα τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821.

Ὁ Παράσχος δὲν ἀπήγγειλε πρῶτον τότε δημοσίᾳ στίχους ἐν ἡμέρᾳ
 ἐθνικῆς τελετῆς. Εἰς τὸν θάνατον τοῦ Κανάρη ἐν τῷ αὐτῷ Συλλόγῳ, ἐξε-
 φώνησε πατριωτικὸν καὶ συγκινητικώτατον ποίημα. Ἡ συνήθεια τοῦ
 ἀπαγγέλλειν ποιήματα, διατηρεῖται ἐν Ἑλλάδι.

Κατ' ἀρχαίαν παράδοσιν, οἱ Ἀθηναῖοι προθύμως συνέρχονται ἐπὶ ταῦτό
 ὅπως ἀκούσωσι στίχους· οὕτω καὶ ὁ Βαλαωρίτης ἀπήγγειλεν ἐν ἐπισήμῳ
 ἡμέρᾳ ὧδὴν ἐν μέσῳ γενικῶν ἐπευφημιῶν. Ἀπὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ὁ
 ποιητὴς εἰς ὃν ἀποτείνονται εἰς ὁμοίας περιστάσεις, εἶναι ὁ Παράσχος.

Τὸ ἐπόμενον ἀπόσπασμα ἐλήφθη ἐκ ποιήματος γραφέντος ἐπὶ τῇ ἐπε-
 τηρίδι τῆς ἐπαναστάσεως:

Τουφέκια πέφτουνε· χτυπᾷ χαρούμενη καμπάνη·
 Ποιοὶ νῆναι τοῦτοι ποῦ ξυπνοῦν τὴν πεθαμένη Μάνα,
 Ποῦ ἔρχονται μὲ ρόπαλα καὶ μὲ σφενδόναις μόνο
 Νὰ ρίξουν κάτω τοῦ Ὁμάρ τὸ στοιχειωμένο θρόνο;
 Ὅλα τοὺς λείπουν ἄρματα, σπαθί, μπαρουτι, βόλι.
 Μπαρουτι ἔχουν καὶ φωτιὰ μέσ' ἔς τὴ ψυχὴ τους ὅλοι!
 Τοῦ Θρακυβοῦλου τ' ὄνειρο τὸ ξαναβλέπει ὁ Ρήγας·
 Ἀπὸ λιθάρι ἐνὸς βοσκοῦ γκρεμίζεται ὁ γίγας,
 Κ' ἐκεῖνος ὅπου ἡ Φραγκιά ὡς σήμερα τρομάζει,
 Χτυπᾷ ξαρμάτωτος λαὸς καὶ κάτω τὸν σωριάζει!
 Σπαθὶ τὸ χέρι ἔγεινε, αἰτὸς ἡ περιστέρα·
 Πολλὰς φορὰς ἐκάμαμε τὴ νύχτα μας ἡμέρα.—
 Τουφέκια πέφτουνε· χτυπᾷ χαρούμενη καμπάνη·
 Τοῦ Ρήγα τ' ὄνειρο ξυπνᾷ τὴν πεθαμένη Μάνα!
 Μαυρίζει γῆ καὶ οὐρανός, τὸ πέλαγο σαλεύει
 Στὴ φοβερὴ καὶ ἀγέννητη αὐτὴ μονομαχία·
 Χέρια μὲ χέρια ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ Τουρκία παλεύει,
 Καὶ πέφτουν καὶ σηκώνονται σὲ μάχη αἰωνία!
 Γῆς πιθαμὴ δὲν μένει μιὰ, πειλάου ἐνὶ κύμα,
 Χωρὶς νὰ κοκινίσουνε, χωρὶς νὰ γαίνουν μνηῆμα.
 Καὶ στὴν ἀπέραντη νυχτιά στ' ἀτέλειωτά της βάθη,
 Δὲν ξέρουν, δὲν γνωρίζουν,
 Ἀνίσως ἔμειν' ἡ Ἑλλάς, ἂν ἡ Τουρκία ἐχάθη!
 Μετέωρα καμμιὰ φορὰ τὸ μαῦρο σκότος σχίζουν,
 Πότε Μικρούλης λέγονται καὶ πότε Καραϊσχος,
 Πότε Κηνάρη ἀστραπὴ καὶ πότε ἥλιου δίσκος! . . .
 Μέσ' στὸ σκοτάδι πέρασαν ἐκεῖνο χρόνοι τόσοι,
 Καὶ μόνο ἐξημέρωσε χωρὶς νὰ ξημερώσῃ,
 Καὶ δίχως ἥλιο ἔλαμψαν γῆ, οὐρανός καὶ λόγγοι,
 Ὅταν τὴν νύχτα ἔκαμες ἡμέρα, Μισολόγγι!
 Βουβοὶ ἐμέναν οἱ λαοὶ καὶ τὴν πνοὴ κρατοῦσαν.
 Στὸ θαῦμα ὅπου ἔγεινε μπροστά τους ἀπιστοῦσαν,
 Καὶ ὅταν εἶδανε, χλωμὴ καὶ μπαρουτοκαυμένη
 Ἀπὸ τὴ μέση τῆς φωτιάς νὰ βγῇ πληγαὶς γεμάτη,
 Κ' εἶδαν τὴν σιλάδα μὲ στολὴ βασιλικὴ νὰ βγαίνει,
 Ἀδάκρυτο ἀπὸ χαρὰ δὲν ἔμειν' ἓνα μάτι·
 Χέρι ποῦ δὲν σηκώθηκε νὰ τὴν χειροκροτήσῃ,
 Ψυχὴ ποῦ δὲν ἐχάρηκε, καρδιά νὰ μὴ χτυπήσῃ!

Τὸ ποίημα τοῦτο περατοῦται δ' ἀπεικονίσεως τοῦ παρόντος, ἐξ ἧς

αναδεικνύεται ἡ ὑπεροχὴ τῆς ἀρχαιότητος. Αὐτὴ ἡ ὑπερβολὴ τῆς συγκρίσεως, τῆς ταπεινότητος ὑπὲρ τὸ δέον ἴσως τὸ ἐθνικὸν αἴσθημα, ἀποδεικνύει ὅτι διὰ τῆς ἀντιθέσεως ταύτης, ὁ ποιητὴς θέλει ν' ἀναζωογονήσῃ ἐν τῇ νέᾳ γενεᾷ τὸν ὑπὲρ τῆς ἀρχαιότητος ἐνθουσιασμόν, καὶ νὰ τὴν παροτρύνῃ πρὸς μεγάλας ἡρωϊκὰς πράξεις. Μήπως καὶ σήμερον ἐκ τῆς παρελθούσης Ἑλλάδος δὲν γεννᾶται ἡ μέλλουσα;

Θ'.

Οἱ στίχοι οὗτοι τοῦ Παράσχου, οἱ τοσοῦτον θέλξαντες τοὺς ἀκροατὰς καὶ μετέπειτα τοὺς ἀναγνώστους του, δὲν θὰ ἐπετύγχανον ἐξίσου, ἐὰν ὁ ποιητὴς δὲν πκρήτει τὰς θεωρίας τῆς σχολῆς ἐξ ἧς προήλθεν, ἐὰν δὲν μετεχειρίζετο εἰς ἑκφρασιν τῆς ποιητικῆς αὐτοῦ ιδέας τὴν δημώδη ἐκείνην γλῶσσαν, ἣτις ὁμιλεῖ πρὸς τὴν καρδίαν τῶν συμπατριωτῶν του ἄλλως ἢ τὸ καθαρεῦον ἰδίωμα τῶν ποιημάτων τῶν διαγωνισμῶν.

Ἡ πάλη μεταξὺ τῆς δημώδους καὶ τῆς τῶν λογίων γλώσσης διαρκεῖ ἀπ' αἰώνων. Ἐνῶ οἱ λόγιοι βυζαντινοὶ ἔγραφον εἰς ὕψος ἀποτετυπωμένον κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἀττικὸν ὑπόδειγμα, ἡ ὁμιλουμένη καὶ ζῶσα γλῶσσα ἀπὸ τῆς δεκάτης ἐτι ἑκατονταετηρίδος ἐγράφετο ὑπὸ στιχοιργῶν, ἔστιν ὅτε δὲ καὶ ὑπὸ πεζογράφων.

Ἡ πάλη αὕτη ἐξακολουθεῖ ἔκτοτε ἄνευ διακοπῆς, ἀλλ' ἐπ' ἐσχάτων, καὶ ἰδίως ἀπὸ τοῦ Κοραΐ, δυνάμει διττῆς ἐνεργείας, τὰ δύο ἄκρα τείνουσιν εἰς τὸ νὰ συναντηθῶσιν. Ἀφ' ἐνὸς ἡ μὲν τῶν λογίων γλῶσσα καίται ἐμμένουσα, ὅσον οἷόν τε, εἰς τοὺς κανόνας τῆς ἀρχαίας γραμματικῆς, τροποποιεῖται κατὰ τὰς νεωτέρας ἀνάγκας, καὶ καθίσταται ὑπὸ τὸν κάλαμον δοκίμων πεζογράφων, θαυμασίον ὄργανον πρὸς ἐκφρασιν τῶν συγχρόνων ιδεῶν· ἀφ' ἐτέρου δὲ ἡ καθομιλουμένη ἀπαλλάσσεται ὁσημέραι τῶν πρῶτην ἀσχημιζόντων αὐτὴν ξενικῶν στοιχείων. Ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῆς ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος εἰσδουούσης μαθησείας, ἣτις διαδίδεται καὶ εἰς αὐτὰ τὰ κατώτερα τῆς κοινωνίας στρώματα, ἐνεκα τῆς διανοητικῆς κινήσεως, ἧς μετέχει καὶ αὐτὸς ὁ λαός, τὸ λεξικὸν τοῦ καθ' ἡμέραν βίου αὐξάνει ὁσημέραι, αἱ ιδέαι ἐξευγενίζονται, καὶ οἱ τύποι τελειοποιοῦνται.

Ποῖον τὸ ἀποβησόμενον; Θὰ προσπελάσῃ μάλλον τῇ ἀρχαιότητι, ὥς τινες εὐχονται; Θ' ἀπομακρυνθῶσιν αὐτῆς ἐπὶ μάλλον καὶ μάλλον, ὥς ἄλλοι φρονοῦσιν; ἢ ὁ ἀμοιβαῖος συναγωνισμὸς τῆς δημώδους παρὰδύσεως καὶ τῆς κλασικῆς ἐκπαιδεύσεως, θὰ παραγάγῃ συγχώνευσιν τῶν ἀντιθέτων στοιχείων, ἣτις θὰ χορηγήσῃ εἰς τὸ σύγχρονον ἰδίωμα τὴν ἐλλείπουσαν αὐτῷ ὁμαλότητά, ἐξασφαλίζων αὐτῷ νέαν ζωὴν;

Τὰ προβλήματα ταῦτα εἶναι δύσκολον νὰ λύσῃ τις, τόσῳ μάλλον καθ' ὅσον δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐφαρμοσθῶσιν εἰς τὴν νεοελληνικὴν οἱ ἀρχαῖ

αί διέπουσαι τὴν μόρφωσιν τῶν νεολατικῶν γλώσσων. Δὲν πρόκειται ἐνταῦθα περὶ δύο διαφόρων γλώσσων. Ἡ μετὰ τῆς νῦν ἐλληνικῆς καὶ τῆς τοῦ Εὐαγγελίου γλώσσης διαφορά, εἶναι ἴσως ἐλάσσων ἢ ἡ μετὰ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς τοῦ Θουκυδίδου. Εἶναι ἡ αὐτὴ γλῶσσα πάντοτε, ἀλλὰ τροποποιηθεῖσα ὑπὸ τῆς φωνῆς τοῦ χρόνου καὶ τῶν περιπετειῶν τοῦ λαοῦ τοῦ ἀδιαλείπτως ὑμνήσαντος αὐτήν. Ἀλλ' αὐτὴ αὕτη ἡ ταυτότης ἐξηγοῦσα καὶ δικαιοῦσα τὸν ἔρωτα τῶν λογίων διὰ τοὺς τύπους τῆς κλασικῆς περιόδου, ἐπαυξάνει τοὺς κινδύνους, οὓς ὑπέρμετρος λατρεῖα τῆς ἀρχαιότητος ἠδύνατο νὰ προσενήσῃ εἰς τὴν φυσικὴν ἀνάπτυξιν τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης.

Τὸ γλωσσικὸν τοῦτο ζήτημα, ὑποκινουμένον ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν, διότι εἶναι μεγάλης σπουδαιότητος ἐν Ἑλλάδι. Ἡ συγχώνευσις, ἐὰν πρόκειται νὰ γείνη τοιαύτη, δὲν ἀπειτελέσθησεται πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Ἐν τῷ πεζῷ γραπτῷ λόγῳ ἀρίχθησαν εἰς τοιοῦτο σημεῖον, ὥστε ἡ ἑλλειψις τῆς ὁμιλότητος περὶ ἧς διελάβομεν, εἶναι σχεδὸν ἀνεπαίσθητος. Ἐν τοῖς κοινοβουλευτικοῖς λόγοις τὸ λεκτικὸν ἀκολουθεῖ τοὺς κανόνες καὶ τὴν ὀρθοέπειαν τῆς καθαρευούσης γλώσσης, ἀλλ' ἐν τῷ καθ' ἑκάστην βίῳ δὲν ὁμιλοῦσιν ὡς γράφουσι καὶ ὡς ἀγορεύουσιν.

Ἡ ὁμιλουμένη αὕτη γλῶσσα, μὲ τὰς ἐν τῇ προφορᾷ συγκοπὰς, μὲ τὰς γραμματικὰς ἀνωμαλίας καὶ ἀδεΐας αὐτῆς, φαίνεται προσφωεστέρα καὶ ἀρμοδιωτέρα διὰ τὴν ποίησιν.

Γνωρίζοντες τὰς ἐν Ἑλλάδι φιλολογικὰς προκαταλήψεις, εἴμεθα βέβαιοι ὅτι δὲν θὰ τύχωμεν τῆς γενικῆς ἐπιδοκιμασίας τῶν λογίων, ὡς πρὸς τὰς ἐν τῇ μελέτῃ ἡμῶν ταύτῃ ἐκφρασθείσας ιδέας. Δὲν ἐπιτρέπεται εἰς ξένην νὰ προβάλῃ λύσιν εἰς ζήτημα, ὅπερ μᾶλλον ἠρεύνησεν ἐπισταμένως ἢ γινώσκῃ· ἀλλ' ὅπως δῆποτε εἰς τὰς τοιαύτας ἡμῶν σκέψεις ὑπολανθάνει διττὸν αἶσθημα ὅπερ βεβαίως δὲν θὰ παρὴνγνωρισθῇ: ὁ ἐνθουσιασμός πρὸς τὴν ἀρχαιότητα, καὶ ἡ πίστις εἰς τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος.

Ἐν τῶν συνήθων ἐπιχειρημάτων τῶν ἀντιπάλων τῆς δημώδους γλώσσης εἶναι, ὅτι μέχρι τοῦδε ἐγένετο χρῆσις ταύτης μόνον ὑπὸ ἐκείνων αἰτινες δὲν ἐγνώριζον νὰ μεταχειρίζωνται τὴν λογιάν. Ἰσχυρίζονται ὅτι ὁ Σολωμός καὶ οἱ πλεῖστοι Ἴόνιοι, καθὼ ἐν Ἰταλίᾳ ἐκπαιδευθέντες, δὲν ἐγίνωσκον ἀρκετὰ ἐπισταμένως τὴν ἀρχαίαν ἐλληνικὴν, ὅπως χρῶνται αὐτῆς, καὶ ὅτι ἐνεκεν ἀμαθείας ἔγραψαν εἰς τὴν τοπικὴν αὐτῶν διάλεκτον. Αἱ τοιαῦται μορφαί, τὸ ὁμολογοῦμεν, δὲν εἶναι ὅλως ἀνυπόστατοι, καθ' ὅσον οἱ Ἴόνιοι ποιηταὶ δὲν ἦσαν ἐν γένει πολὺ δυνατοὶ εἰς τὰ ἐλληνικά. Ἐξ ὑπερβολικοῦ μάλιστα ζήλου ἔβλαψαν ἑαυτούς, ἡ δὲ ἡττά των εἶναι πλήρης ὅτε γράφοντες εἰς πεζὸν λόγον μεταχειρίζονται λέξεις καὶ ἐκφράσεις ἡμαρτημένας, ἐπὶ προφάσει ὅτι διὰ τούτου δίδουσιν εἰς τὸ λεκτικὸν τῶν χρωματισμὸν καὶ τύπον δημώδη.

Ὁμολογητέον ὅτι οἱ εἰς τὴν δημώδη γλῶσσαν στιχουργήσαντες δὲν εἶναι ἅπαντες ἀληθεῖς ποιηταί, οἱ δὲ θιασῶται τῆς καθαρεύουσας ἐπωφελοῦνται τῶν ἀνοησιῶν ὅσαι εἰς ταύτην ἐγράφησαν. Ὁφείλον ὁμῶς νὰ μὴ λησμονῶσιν ὅτι τοιαῦται ἐγράφησαν καὶ εἰς λίαν καθαρεύουσαν γλῶσσαν.

Ἀλλὰ πλὴν τῆς Ἰονίου, ὑπάρχει καὶ ἑτέρα σχολή, ἣτις καὶ τοι ἐμπνεομένη ὑπὸ τῆς δημώδους μούσης, οὐχ ἥττον δὲν παραμελεῖ τὴν σπουδὴν τῆς τε γλώσσης καὶ φιλολογίας τῶν ἀρχαίων, καὶ τῆς ὁποίας οἱ ὀπαδοὶ ἐνθ' εἰς τὴν ποίησιν μετεχειρίσθησαν τὴν δημώδη γλῶσσαν, ἐν τῷ πεζῷ λόγῳ ἐγράψαν τόσον ὀρθῶς ὥστε οἱ ἀκριβολόγοι δὲν δύνανται νὰ τοὺς ἐπικρίνωσι δι' ἀμάρτημα.

(ἀκολουθεῖ)

Εὐφρασία Κεττά.

ΔΥΟ ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΣΙΓΙΛΛΙΩΔΗ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΔΥΟ ΕΝ ΑΝΔΡΩ ΜΟΝΩΝ

Δημοσιεύομεν ὧδε ἐκ πατριαρχικῶν κωδίκων ἄλλοτε ἀντιγράψαντες οὐπω ἐκδομένα δύο σιγίλλια περὶ δύο κατὰ τὴν νῆσον Ἄνδρον κειμένων εὐαγῶν μονῶν, ἐπὶ τῇ παποιθήσει ὅτι εὐχαρίστῳ γνώμῃ ἀναγνωσθήσονται ὑπὸ τῶν φίλων τῆς τῶν νεωτέρων χρόνων ἡμετέρας ἐκκλησιαστικῆς ιστορίας. Τῶν σιγιλλίων τούτων τὸ πρῶτον ἀνήκει τῇ ἀρχαίᾳ μονῇ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, τῆς ἐπικεκλημένης Ἀγίας, καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο γνωστῆς, φέρει δὲ χρονολογίαν τοῦ ἀπριλίου τοῦ 1640 γενόμενον ἐπὶ Παρθενίου τοῦ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως τοῦ τότε ἰθύνοντος τὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ καὶ πατριαρχικοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνου,¹ καὶ ἄξιον οὐ σμικροῦ λόγου ἐστὶ διότι ἐκ τῶν ἐν τῷ σιγιλλίῳ τούτῳ ἀναγεγραμμένων πληροφοροῦμεθα ὅτι ὁσιώτατός τις ἐν ἱερομονάχοις κὺρ Μακάριος, ὁ καὶ καθηγούμενος τῆς περὶ τῆς ἔσται ἡμῖν ὁ λόγος μονῆς μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ ἐξητήσαντο παρὰ τοῦ ἀειμνήστου Τιμοθέου τοῦ ἀπὸ Παλαιοῦν Πατρῶν πατριαρχήσαντος (1614—1622) καὶ λόγοις δεξιῶς ἔπεισαν αὐτὸν ὅπως ἐκδῶ εἰς ὀχύρωσιν τῆς σεβασμίας αὐτῶν μονῆς πατριαρχικὰ σιγιλλιώδη γράμματα, ὥστε γενέσθαι τούντεῦθεν καὶ τὴν μονὴν ταύτην πατριαρχικὴν καὶ σταυροπηγιακὴν καὶ καταταχθῆναι ἐν τῇ σειρᾷ τῆς σταυροπηγιακῆς διχτυπώσεως. Ἡ μονὴ αὕτη ἐκ τῶν διασημοτέρων τῆς Ἄνδρου, ἀγνωστον μὲν πότε ἀκριβῶς ἐκτίσθη, ἀλλὰ πιθανώτατα πρὸ τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, ὡς παρατηρεῖ καὶ ὁ κ. Α. Μηλιαράκης ἐν τῇ περὶ Ἄνδρου μονογραφίᾳ

¹ Παρθένιος ὁ Α', ὁ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως, ἐπατριάρχησεν ἀπὸ τοῦ 1639—1644 ὁ ἐπικαλούμενος Γέρων, καὶ πρὸς διάκρισιν τῶν ἑτέρων Παρθενίων συγχρόνων καὶ μεταγενεστέρων αὐτοῦ.